

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE • ŠT. 2 • 14. JANUARJA 1955 • LETO XIV • CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL. ZDRUŽITE SE!

S XVI. SEJE PREDSEDSTVA RS ZSJ ZA SLOVENIJO

Najvažnejše: tarifni pravilniki

Dne 6. januarja so se sestali člani predsedstva Republiškega sveta sindikatov za Slovenijo, da razpravljajo o novem plačilnem sistemu in da ukrenejo potrebne ukrepe za kar najuspešnejše uresničenje novih gospodarskih predpisov. Tovariš predsednik Janko Rudolf je pojasnil glavne značilnosti Uredbe o delitvi celotnega dohodka gospodarskih organizacij in Uredbe o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij, ki pomeni znaten napredek v plačilnem sistemu, čeprav ne odpravlja še povsem nekaterih administrativnih elementov. Njegova vrlina pa je, da razbija dokaj ozek okvir plačnih fondov, ki so povzročali, zlasti ob odsotnosti subjektivnih sil, občutne težave gospodarstvenemu vzponu. Te težave in slabosti so nam dobro poznane: določen plačni sklad vsakega kolektiva, zakoličen s povprečji za štiri kategorije delavcev (nekvificirani, polkvificirani, kvalificirani, visoko kvalificirani) in zelo ostro progresivno obdavčenje vsakega presega tega povprečja. Tak sistem ni vplival vzpodbudno na proizvodnost še posebej zato, ker je večina naših kolektivov ta povprečja dvignila do neobdavčene višine. To je privedlo do tega, da ni bilo mogoče plačevati po učin-

ku dela, in do poizkusov umetnega spreminjanja kvalifikacijskega sestava delavcev. Vendar lahko ugotovljamo, da so nekatera podjetja vendarle uspela plačevati po učinku. Zal pa je takih kolektivov bilo malo.

Nov plačni sistem prebija te pregrade in daje vse pogoje, da sleherni kolektiv kot celota razvije vse svoje delovne in gospodarske sposobnosti. To zato, ker nov sistem sloni na načelu doslednega nagrajevanja po vloženem predmetnem delu. Seveda pa novi predpisi zahtevajo dosledno normiranje vseh del, ki se jih na kakršen koli način normirati dá. Predsedstvo je ponovno ugotovilo, da je normiranje dolžno izvršiti tehnično vodstvo, ob polni odgovornosti direktorja kot dirigenta proizvodnega procesa. Kajti normiranje je sestavni in neločljivi del organizacije proizvodnje.

Tarifni pravilnik postaja eden najvažnejših instrumentov v našem gospodarstvu, saj konkretizira odnose v podjetju in način nagrajevanja ter udeležbe ali neudeležbe pri gospodarskem uspehu ali neuspehu. Tarifni pravilnik postaja tudi neke vrste pogodba med kolektivom in družbeno, posebej okrajno skupnostjo. Zato ga potrjujejo tudi nekakšne paritetne komisije.

Poglejmo, kakšen bo postopek potrditve tarifnega pravilnika. Osnutek tarifnega pravilnika bo sestavil upravni odbor gospodarske organizacije in ga predložil delavskemu svetu gospodarske organizacije, okrajnemu ljudskemu odboru in sindikalni organizaciji. Za obravnavo osnutka tarifnega pravilnika pa določijo delavski svet gospodarske organizacije, okrajni ljudski odbor in sindikalna organizacija svoje predstavnike.

Potrditve k tarifnemu pravilniku dá delavski svet v imenu gospodarske organizacije, ljudski odbor ali komisija, ki je v ta namen imenuje ljudski odbor, in organ določen na podlagi navodil Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije v imenu sindikalne organizacije.

Kateri organ sindikata naj bi to bil? To vprašanje si je zastavilo predsedstvo. Vsestransko razmišljanje tega vprašanja je pokazalo, da bi naj to bil okrajni sindikalni svet, ker ta najboljše pozna razmere v kolektivih in gospodarsko-socialne prilike okraja. Vendar je bilo predsedstvo mnenja, da bi sodelovali tudi republiški odbori sindikatov, vendar le v omejenem obsegu, tako, da bi prevzeli odgovornost in skrb pri delu in potrditvi tarifnega pravilnika le v dveh od petih podjetjih.

Na osnovi takih zaključkov je naše predsedstvo sklenilo predlagati Centralnemu svetu, naj v imenu sindikalne organizacije sodeluje in potrjuje tarifni pravilnik, poleg delavskega sveta gospodarske organizacije in ljudskega odbora (odnosno njegove komisije), okrajni sindikalni svet in le v omejenem obsegu republiški odbori.

Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije je sprejel slično stališče in naš predlog na svoji seji 8. januarja osvojil.

To je le nekaj drobnih zapisov s seje predsedstva Republiškega sveta. Pripomniti je, da je bil znaten del razgovorov posvečen našemu družbenemu načrtu in gospodarskim instrumentom, ki naj zagotove njegovo uresničenje. Vsi so si bili enotni, da je treba našim organizacijam v kar največji meri pomagati, da bodo sposobne odgovorne naloge z uspehom izvrševati.

V ta namen je predsedstvo sklenilo koncem januarja prirediti večdnevni seminar, na katerem bodo odborniki sindikalnih svetov pa tudi republiški, proučili letošnji družbeni načrt, še prav posebno pa način nagrajevanja.

Poleg tega je predsedstvo sklenilo opozoriti vse svoje organizacije, da svečano in z ljubeznijo proslavijo deseto obletnico obnove sindikatov.

PRED PROSLAVO
DESETE OBLETNICE OBNOVE SINDIKATOV

1945 - 1955

Pred desetimi leti — od 23. do 25. januarja 1945 — v času, ko so naši narodi zadajali zadnje odločilne udarce fašističnemu okupatorju in osvobajali zadnje predele s krvjo in trpljenjem prepojene domovine, so bili na državni konferenci v Beogradu obnovljeni delavski sindikati. Prvič v zgodovini delavskega razreda narodov Jugoslavije, so bili ustvarjeni pogoji za popolno in svobodno združenje vseh delavcev in namučencev v svoje delavske sindikate, kajti v času narodnoosvobodilne borbe so bile uničene tudi vse tiste sile, ki so teptale, dušile in preprečevale enotnost delavskega razreda. Zato predstavlja to desetletno obdobje, obdobje bujnega in nezadržanega razvoja naše socialistične domovine, nadvse pomemben dogodek, katerega bomo svečano in z ljubeznijo proslavili prav vsi, še posebno pa naše organizacije. Mnoge sindikalne podružnice, sindikalni sveti in Republiški svet že pripravljajo svečane akademije, sestanke, konference in predavanja, ki bodo vsi drugo polovico januarja. Na teh prireditvah bodo sodelovala tudi delavska prosvetna društva »Svobode« s svojimi sekcijami, delavske univerze, športna društva itd.

Ob tem pomembnem praznovanju bomo obudili in osvežili spomin na vsa prizadevanja za razcvet naše delavske domovine, na uspehe, ki smo jih v teh svojih prizadevanjih dosegli, kar bo v vzpodbudo nadaljnji živi dejavnosti naših sindikalnih organizacij.

ZA ŠIROKE IN STALNE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA

O čem so razpravljali in kaj so sklenili na posvetovanjih o izobraževalnem delu »Svobode« v Celju in v Ljubljani

V sredo, 5. januarja, je bilo v Celju posvetovanje predstavnikov Delavskih prosvetnih društev »Svobode«, v nedeljo, 9. januarja, pa je bilo enako posvetovanje v Ljubljani. Tema je bila v obeh krajih ista: Kako naj delujejo »Svobode«, da bi izpolnile svoje izobraževalno poslanstvo.

O izobraževalnem delu »Svobode« je razpravljal že razširjeni plenum Glavnega odbora Zveze delavskih prosvetnih društev, ki je zasedal 16. in 17. oktobra v Mariboru. Plenum je proučil izobraževalno delovanje »Svobode« in ugotovil, da ta dejavnost, kljub mnogim uspehom, še vedno ne zadovoljuje potreb naših delovnih ljudi, potreb in želj po

znanju in izobraževanju. Obenem pa je plenum nakazal glavne smeri izobraževalne dejavnosti, od katere je odvisen napredek vsakega posameznika, kakor tudi napredek družbenega upravljanja v naših gospodarskih enotah in na vseh ostalih področjih. Plenum je tudi naročil predsedstvu Glavnega odbora Zveze »Svobode«, naj skliče posvetovanje, na katerem bi podrobno razpravljali in sklepali le o izobraževanju.

To posvetovanje je torej bilo pred dnevi v Celju za Stajersko in v Zasavje, in v Ljubljani, za Gorenjsko, Primorsko ter Dolenjsko; ločeno zato, da bi lahko temeljiteje razmislili kako urediti izobraževalno delo »Svobode«.

Med razpravo, ki je bila na obeh posvetovanjih zelo plodovita, so predsedniki »Svobode«, vodje izobraževalnih sekcij in predavatelji ugotovili, da bodo morali v vseh društvih proučiti gradivo razširjenega plenuma Glavnega odbora Zveze »Svobode« v Mariboru. (Delavska enotnost je v lanskega letnih številkih 43, 44, 45 in 46 v nadaljevanju objavila referat.) Če bodo to gradivo proučili in osvojili zaključke mariborskega plenuma, bodo lažje prišli za delo in pravilno zastavili, zakaj jasni jim bodo smotri izobraževalne dejavnosti »Svobode«.

Na posvetovanjih so sklenili, naj vsa društva osnujejo izobraževalne sekcije. V vodstva teh sekcij naj izberejo strokovno dovolj razgledane, najbolj sposobne in agilne tovariše, kar jih društva imajo. Pri »Svobodah« naj se zbirajo tovariši, ki se ukvarjajo z izobraževalnim delom, prav tako, kot se zbirajo tovariši, ki se ukvarjajo z dramskimi skupinami, pevskimi zbori in drugimi sekcijami. Zveza »Svobode« pa bo pri Glavnem odboru ustanovila strokovni svet, ki bo pomagal pri izobraževanju. Tako se bo v »Svobodah« utrdila stalna izobraževalna dejavnost.

Središča izobraževalnih sekcij naj bi bile knjižnice in čitalnice. Vodstva teh sekcij naj poskrbe, da bodo knjižnice primerno založene tudi s splošnoizobraževalnim čitvom. Seveda pa morajo biti knjižnice in čitalnice primerno urejene. Tam, kjer teh prostorov ni, pa naj vodstva »Svobode« skupno z lokalnimi družbenimi činitelji, z njihovo gnotno in moralno podporo, uredijo vsaj začasne prostore (knjižnice, čitalnice, predavalnice, klubske sobe), ki so neobhodno potrebni za izobraževanje.

Izobraževalne sekcije naj še vedno prirejajo občasna predavanja. Potrebna so in koristna, in posvečati jim bodo morale več pozornosti ter odpraviti slabosti, ki so jih doslej spremljale. Razen tega pa naj po svoji zmogljivosti ustanavljajo stalnejše izobraževalne ustanove, s stalnim izobraževalnim programom in stalnimi vpisanimi slušatelji. Take naj bi bile delavske šole za tovariše, ki delajo v delavskih organih upravljanja in v delavskih organizacijah, pa tudi tečajji, na katerih bodo slušatelji

(Nadaljevanje na 2. strani)

OB POSVETOVANJU O UREDITVI PLAČNEGA SISTEMA
V ZDRUŽENEM CELJSKO ŠOŠTANJSKEM OKRAJU

Nikar šablon!

Okrajni ljudski odbor Celje in Ljudski odbor mestne občine Celje sta v soboto sklicala posvetovanje, na katerem naj bi se udeleženci pomenili o urejanju plačnega sistema na tamkajšnjem področju. Na posvetovanje so prišli direktorji podjetij, predsedniki delavskih svetov oziroma upravnih odborov in sindikalni odborniki. Udeleženci so prejeli tišek pred posvetovanjem posebne teze ali boljše predlog, ki ga je sestavil ljudski odbor, za razpravo o novem plačnem sistemu. Namen posvetovanja je bil, da bi v celjsko-šoštanjanskem okraju zavzeli enotna načela pri nagrajevanju dela.

Teze predvidevajo, naj bi podjetja razdelila plačni sklad po delovnih mestih v 14 plačilnih razredov (začetni razred 30 din, zaključni 76 din, razponi med razredi znašajo 2, 3, 4 in 5 dinarjev). Zasluzek po plačnih razredih naj bi bil osnovni urni zasluzek za delovna mesta (norme oziroma akorde naj bi izračunavali na podlagi teh osnovnih urnih zasluzkov). Vsa delovna mesta v podjetju naj bi načeloma normirali in delo plačevali po učinku. K tezam so priložene še posebne priloge.

Prva tabela predlaga, naj bi ocenjevali delavce s točkovanjem glede na to, kako izkoriščajo delovni čas, dalje, kakšna je kakovost njihovih proizvodov, storilnost dela, vestnost in zanesljivost pri delu in dalje, kakšen je njegov odnos in skrb za stroje, orodje, material in ostala obratovna sredstva ter kako skrbijo za red in čistočo delovnega mesta. Delavec bi moral doseči po vseh treh kriterijih najmanj 9 točk, sicer bi ga odpustili iz podjetja oziroma ne bi dobil stalne zaposlitve po trimesečni preizkusni dobi (v času preizkušnje naj bi prejemal za 10% nižjo tarifno postavko).

Druge tabela razlaga osnovo za izračun premij tistih delavcev, ki prejemajo urni zasluzek, oziroma zasluzek za norme po času in sicer na osnovi plačnih razredov in točk, ki naj bi jih dosegel delavec pri vsakomesečnem ocenjevanju.

Tretja tabela pa razlaga način premiranja nadrejenega strokovnega kadra in direktorja podjetja. (Če bi delavci v obratu presegali norme do 10%, bi naraščale premije osebja prav tako do 10%. Nadaljnje preseganje norm pa bi vplivalo na zmanjševanje premij

za tehnični kader. Pri povprečnem preseganju norm za 15% bi tehnični uslužbenci izgubili pravic do premij).

Namen posvetovanja je bil vsakakor dober. Prav je, da ljudski (Nadaljevanje na 4. strani)

Doline so še letos brez snega, le visoko v planinah je že zapadel, zato odhajajo delovni ljudje v soboto popoldne ali v nedeljo zjutraj v planine s smučmi, da se navžijejo čiste ga zraka in zimskih lepot

(Nadaljevanje na 2. strani)

S SEJE PREDSEDSTVA SINDIKALNEGA SVETA V GORICI

ZA ZAKONITOST

Tudi v kmetijskih zadrugah mora veljati zakonitost v reševanju delovnih razmerij

Na zadnji seji okrajnega sindikalnega sveta v Gorici so obravnavali nepravilne delovne odnose pri kmetijskih zadrugah. Precej je primerov, da zadruga ne upošteva veljavnih predpisov, ki urejajo delovne odnose. Lanskoletna uredba o kmetijskem združništvu je izenačila zadruge z ostalimi gospodarskimi podjetji. Na Goriškem pa so primeri, da posamezni predsedniki zadrug ali poslovojni kar sami odpuščajo in nameščajo delavce in uslužbence. Tako se je zgodilo v KZ Ročinj, kjer je predsednik odpuščal poslovojniki službo zato, da bi po svoji volji namestil na to mesto drugega uslužbenca, ki mu je všeč, čeravno je komaj prestal kazen. Tudi nagrajevanja nima urejenega v nekaterih zadrugah. Precej obrtnih odsekov

pri kmetijskih zadrugah nima tarifnih pravilnikov ali kolektivnih pogodb. Na račun tega se delavcem delajo občutne krivice (plačevanje nadur, dnevnice, kilometraže pri šoferjih itd.). Precej je nepravilnosti tudi pri delitvi dobička. Po dosednji praksi posamezni odseki, če ne ustvarijo polnega plačnega sklada, izplačujejo manjše prejeme, medtem ko morebitne viške pobere upravni odbor zadrug (primer KZ Branik, Godovič itd.). Odborniki so bili edini, ki so pomanjkljivosti v zadrugah energično odpravljali. Sindikalni svet in zadruga zveza bosta odgovorne organe v zadrugah opozorila na slabosti. Sindikalni svet bo zato sklical konferenco predstavnikov zadrug, kjer se bodo pogovorili o vsem tem in jih seznanili z obstoječimi predpisi.

DRUGI PLENUM OSS SLOVENJ GRADEC

Občne zборе dobro pripravimo!

Dne 8. januarja 1955 je bil v Dravogradu II. plenum Okrajnega sindikalnega sveta Slovenj Gradec. Republiški poslanec Ivo Janžekovič je poročal o prečilih gospodarskih vprašanjih v zvezi z družbenim planom za leto 1955. Poudaril je, da letošnji družbeni plan upošteva zvišanje življenjske ravni delovnih ljudi, ter da je sprejem novega plačilnega sistema ena od bistvenih značilnosti letošnjega družbenega plana.

Nov plačilni sistem daje večjo možnost za nagrajevanje po dejanski storilnosti. Temeljito bo treba pregledati dosedanje norme. Odborniki so govorili tudi o pripravah za občne zbere sindikalnih podružnic. Analizirali bodo delavsko upravljanje, nezdode v podjetjih, izobraževanje članstva, delo »Svobode« in druga vprašanja.

Plenum je sklenil naj zaključijo z občnimi zbori podružnic do 20. februarja. Predlagali so tudi ustanovitev iniciativnega odbora pri bodočem OSS-u v Mariboru, ki naj bi vsklajeval delo sindikalnih organizacij slovenjgraškega okraja s sindikalnimi organizacijami v Mariboru in njegovem okolišju.

Za člana plenuma in izvršnega odbora so soglasno kooptirali Ivana Janžekoviča ter ga istočasno izvolili za novega predsednika OSS-a.

IZ SLOVENSkih KONJIC

Odbor komune bodo volili

Ljudski odborniki štirih dosedanjih občin (Konjice, Zreč, Vitanj in Loč) bodo ta mesec volili začasni ljudski odbor konjiške komune. Zbori volivcev se bodo pred volitvami pomenili o kandidatih. Sindikalni svet je predlagal sindikalnim podružnicam naj še pred zborom volivcev skličejo sestanke delavcev in se porazgovore, katerega člana kolektiva bodo predlagali v nov odbor. Ta zamisel je pohvalna, saj kaže v začasni ljudski odbor izvoliti res najboljše ljudi in seveda čimveč delavcev. Od dobrega časovnega vodstva je namreč odvisno nadaljnje delo bodoče konjiške komune.

L. V.

Za široke in stalne oblike izobraževanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

proučevali posamezna področja znanosti in družbenih ved.

Zveza delavskih prosvetnih društev »Svobode« pa bo poskrbela za posamezna vtorina predavanja, ki jih bodo avtorji neposredno podajali predavateljem društev, ali pa jih bo Zveza razmnožila in poslala društvom. Enako bo tudi Zveza poskrbela za osnutke posameznih predavanj ter jih pošiljala društvom in predavatelji jih bodo lahko samostojno priredili. Najboljša predavanja in cikle predavanj bo Zveza izdala v posebnih brošurah.

Na posvetovanjih so tudi sklenili, da bodo društva sproti obveščala naš tisk o svoji izobraževalni dejavnosti in pošiljala časopisom članke ter razprave o izobraževalnem delu, predavanjih, delavskih šolah, razpravah in seminarjih.

Precej so govorili še o najnujnejših nazornih pripomočkih in učilih (diaskopih, epidiaskopih, zemljevidih, knjigah, prirodoslovnih zbirkah in pripomočkih za najelementarnejše fizikalne in kemične poizkuse), ki jih

nujno potrebujejo za izobraževalno delo. »Svobode« si bodo v skladu s svojimi možnostmi še nadalje nabavljale potrebna učila, nedvomno pa jim bodo v tem pogledu pomagali tudi delovni kolektivi in njih tehnična vodstva.

In sklenili so še, da bodo vse izobraževalne sekcije imele zaupnike »Socialistične misli«, ki bodo skrbeli za razširjanje te pomembne revije in za sodelovanje v njej. Izobraževalne sekcije pa naj v bodoče imajo še zaupnike »Cankarjeve založbe«, ki naj povežejo to založbo z našimi delavnimi ljudmi in njihovimi potrebami.

Vse zgoraj omenjene naloge, ki so se porodile iz razprave na obeh posvetovanjih in jih najdemo tudi v sklepnih posvetovanjih, niso majhne. A kljub temu smo trdno prepričani, da jih bomo izpolnjevali, ter tako uveljavili v vseh naših »Svobodah« sistematično, stalno in široko organizirano izobraževalno delo. Ob koncu pa naj omenim še, da bodo morala v bodoče naša društva posvetiti potrebam izobraževalnih sekcij sorazmerno več sredstev kot doslej.

OKRAJNI SINDIKALNI SVET CELJE SE PRIPRAVLJA NA STATISTIČNI POPIS

Dobro so prijeli

Predsedstvo okrajnega sindikalnega sveta v Celju je v smislu navodil Republiškega sveta sindikatov Slovenije takoj pristopilo k pripravam za statistični popis. Imenovalo je 17 komisij iz vrst funkcionarjev plenuma OSS in odbornikov krajevnih oziroma okrajnih odborov. Med popisovalci so tudi člani plenumov republiških odborov. V tem tednu pa so imeli tudi že konferenco z vsemi zastopniki podružnic.

IZ PREKMURJA NAM SPOROČAJO

Sezonske delavce bodo vključili v sindikat

Na zadnji seji socialistične zveze delavnega ljudstva v Murski Soboti so razpravljali o sezonskih delavcih.

Preteklo leto sta dve posebni ekipi političnih delavcev iz Murske Sobotice obiskali prekmurske sezonske delavce, ki delajo na kmetijskih posestvih v Banatu, Vojvodini in drugih krajih. Sezonski delavci, ki odhajajo vsako leto na delo v te kraje, so v zimskih mesecih, ko se vrnejo domov, odtrgani od gospodarske in političnega dogajanja. To jim dela težave potem, ko grejo nazaj na delo, ker se ne morejo toliko poglobiti v delo kolektiva, kot stalni delavci, ki sproti spremljajo rast delavskega upravljanja in naš družbeni razvoj.

Predstavniki sindikalnih organizacij iz Maribora in okolice so se na zadnjem plenumu okrajnega sindikalnega sveta pomenili o gospodarskih zadevah in težavah v zvezi z družbenim standardom. Z močnim porastom industrijske proizvodnje v Mariboru, ki se iz leta v leto dviga, se je v zadnjih letih skoraj podvojilo število zaposlenih delavcev v mariborskih in okoliških kolektivih. Čeprav se je industrijska proizvodnja v kolektivih močno dvignila, so na plenumu ugotovili, da je v podjetjih še precej neizkoriščenih proizvodnih sredstev. Metalna na primer izkorišča 66% kapacitet, tovarna avtomobilov komaj 33%, elektrokovinska 51% itd. Delavskim svetom in sindikalnim organizacijam so priporočili, da o tem razmislijo pri sestavljanju novih gospodarskih načrtov za 1955. leto.

Družbena prehrana se je v zadnjih letih močno poslabšala. Vzrok je tudi v tem, da so podjetja uknila svoje obratne menze in zanemarile skrb za delavca. Leta 1919 je bilo v Mariboru 47 menz in restavracij z 8242 abonenti. Sedaj imajo le 4 menze z okrog 900 abonenti.

V Mariboru so že pred meseci začeli razpravljati o ponovnem odpiranju obratnih menz in o

dajanju obroka tople hrane med delovnim odmorom. Odziv do sedaj ni bil najboljši. Obratno kuhinjo sta uredili zaenkrat le dve tovarni. Delegati so ovrgli trditve nekaterih podjetij, da nima jo pogojev in finančnih sredstev za take namene. V letu 1954 so mariborska podjetja razpogajala z blizu 500 milijoni dinarjev raznih skladov, kjer bi se nedvomno našla tudi sredstva za pomoč obratnim menzam.

Govorili so tudi o stanovanjskih problemih. Med ostalimi so pohvalili Mariborsko tekstilno tovarno, ki je v zadnjih letih zgradila precej stanovanj. Lansko leto so odstopili 50% dobička za gradnjo stanovanj, kar je posnemanja vredno. Odborniki so menili, da bi pri gradnjah stanovanj in pri izdelavi načrtov za gradnje morali tako investitorji kakor projektanti misliti predvsem na cenejšo gradnjo, ker so ponekod v zadnjem času gradili precej razkošna stanovanja.

KAKO JE KAJ PRI KMETIJSKI ZADRUGI »POHORJE«

ZAČETEK NOVIH ČASOV

Ni še dolgo tega, ko so si delavci kmetijske zadruge »Pohorje« v Loški gori pri Zrečah zaupali svoje težave. To, kar so si povedali res ni kar tako in je prav, da so jih odkrito priznali.

Odborniki njihove podružnice že dlje časa vedo, da pri njih nekaj šepa. Zato so tokrat povabili še člana sindikalnega sveta, da bi jim pomagal in svetoval.

Prvo, kar ne velja, je to, da o vseh zadevah odloča le sam odbor zadruge. V tem pa so kmetije v večini čeprav je precej delavcev tudi zadržnikov. Zato se je lahko zgodilo, da delavci prav malo vedo o kolektivni pogodbi. Za letošnje leto pogodbe sploh še nimajo potrjene, čeprav je že december. Prav lahko bi se jim zgodilo, da bi jim banka ne izplačala plač. Primerilo se je, da so delavca Alojza Potočnika začasno poslali na drugo delo. Ko je prišel po plačilo, so mu pa dejali, naj si išče plačilo tam, kjer je delal.

Nekaj podobnega je z dopusti. Nihče jih ni razporedil in tako jih je še kar precej, ki dopusta še niso porabili. Nekemu uslužbencu so takrat, ko je prošil za dopust dejali, naj napiše prošnjo upravnemu odboru zadruge, čeprav bi mogel o tem odločiti sam poslovodja trgovine. Nasprotno pa je J. K. že dlje časa na dopustu in zanj ni bilo potrebno dovoljenje upravnega odbora, iz plačilne liste pa tudi ni razvidno, da je na dopustu.

Saj bi takih stvari lahko našli še več. Pri vsem tem pa je

dvoje: upravni odbor zadruge si lasti le preveč pravic, delavci pa tudi niso bili dovolj vztrajni, kadar so hoteli uveljaviti svoje pravice. Balo so se zamere, ali celo tudi posledice in so bili zategadelj morda rajši tihi. Zadnji razgovor bo morebiti začetek novih časov, ko bo upravni odbor zadruge spoznal, da imajo tudi delavci pravico ne le delati, marveč tudi odločati pri različnih vprašanjih.

IZ SINDIKALNEGA SVETA NOVO MESTO

PREMALO MENZ — PREVISOKE CENE

Odborniki sindikalnega sveta v Novem mestu so razpravljali o družbeni prehrani.

Iz podatkov, ki so jih zbrali, je razvidno, da se v novomeških restavracijah in menzah hrani zelo malo delavcev. Zajtrkuje jih v menzah le 171, na kosilo je aboniranih 455 in 267 na večerjo. Približno polovica delavcev, ki so zaposleni v novomeških podjetjih, prihaja na delo na tešče. Več del tistih, ki se vozijo ali hodijo na delo iz okoliških krajev, pa ostajajo brez tople hrane do večera. Ti bi prav gotovo bili zadovoljni, če bi jim v podjetjih za malico pripravili obrok tople cenene hrane. Odborniki so priporočili vsem kolektivom, da o tem važnem vprašanju razmislijo in organizirajo obratne menze ali vsaj toplo malico.

OB ROBU DOGODKOV

OB POTOVANJU TOVARIŠA TITA PO AZIJI

Novo poglavje

Čeprav potovanje tov. Tita po Južni Aziji še ni končano, vendar lahko že sedaj rečemo, da je to potovanje izrednega pomena ne le za Jugoslavijo, Indijo in Burmo, marveč kot je dejal indijski ministrski predsednik Nehru, za ves svet.

V svetu, ki ga je še do nedavno pretresala hladna vojna, vstajajo in se vedno močneje uveljavljajo ideje mirnega sodelovanja med narodi. Vedno jasneje se oblikuje misel, da lahko razdelitev sveta na dva nasprotujoča si bloka pripelje človeštvo do velike nesreče in da je prišel čas, ko si je treba na vso moč prizadevati, da bi utrdili po tolikih letih pridobljen mir. To pa se pravi, da je treba predeti še postavljene mostove in graditi še nove med Vzhodom in Zahodom ter izgladiti nasprotja, ki ju ločijo. V teh prizadevanjih so se našle Indija, Burma in Jugoslavija na isti poti. Obisk našega predsednika je torej v prvi vrsti še bolj zblizal že doslej silniča stališča.

Prav zato pa lahko razumemo nejevoljo in zaskrbljenost tistih krogov po svetu, ki jim tak razvoj in tako zblizanje gledišč ni všeč. Tole popotovanje jugoslovanskega predsednika po Aziji in spotoma tudi v Egipt jim nikakor ne gre v račun. Pri tem ne mislim le na tiste, ki so že načeloma proti vsemu, kar počne Titova Jugoslavija, marveč na

tiste, ki menijo, da se je svet dokončno in za vse večne čase razkidal na dvoje ter da mora vsak narod izbirati le med enim ali drugim blokom. Le-ti so vzeli na držav jih izpričuje, toliko težje je ustvarjati podružnice vojaških zvez po svetu. Nad vse težje počne Zahodnoevropske unije, južno-azijske protikomunističnega pakta SEATO in težave okrog ustvarjanja pakta za obrambo Srednjega vzhoda so preprečljivi dokazi za to. In sedaj se v vseh teh naporih, da bi zgradili vse-mogoče »zavese« od »železne« do »bambusove« in »rumene« pojavi Jugoslavija z idejami koeksistence in sodelovanja med narodi, Jugoslavija, ki si je z nadvse hrabrim odporom Stalinovi Rusiji pridobila simpatije vseh svobodoljubnih narodov po svetu, in ki daje v Balkanski zvezi praktičen zgled, da lahko države z različno družbeno ureditvijo plodno sodelujejo in krepe medsebojne prijateljske vezi. Bonnski »Diplomatske Kurier« piše, da sta postala Tito in Nehru zadnje tedne predstavnik pomirjenja in zelo pomembne duhovne neodvisnosti. Ona ustvarjata vzorec, kakšna naj bi bila koeksistena med Vzhodom in Zahodom. »Vse to je res,« piše ta list dalje, »toda to še ni dovolj, da bi razumeli vesele pomen Titovega potovanja v Azijo. Izreden je pomen Jugoslavije v svetu, ki ga na Zahodu le

redkokdaj prav razumejo. To je socialistična dežela, ki je postala pionir koeksistence, ko je sklenila Balkansko zvezo s Turčijo in Grčijo, ki imata popolnoma drugačeno notranjo ureditev.«

Med tistimi »zaskrbljenici« je tudi vznikla tista govornica o »tretji sili«, ki jo bojša ustvarjajo Indija, Burma in Jugoslavija. Ti si sveta drugače sploh ne morejo predstavljati kot razdeljenega na bloke. Njim je Radakrišan dobro povedal, ko je dejal, da je že z dvema blokoma dovolj nesreče na svetu ter zato ni treba še tretjega.

Še so, ki niso preveč »navdušeni« nad tem, da so Indija, Burma in Jugoslavija našle skupno pot v mednarodni politiki.

Indija in Burma sta bili do nedavnega kolonialni deželi. Ko sta se otresli kolonialnega jarma, ki je vzpostavila stvaren in živ stik z azijskimi deželami. Ona je prva nekolonialna sila, ki je to napravila, ker je spoznala, kakšni so lahko sadovi tega na političnem in nepolitičnem polju. Ona načrtno odpira novo poglavje v zgodovini. Ko govorimo o pomenu obiska našega predsednika Tita v Indiji in Burmi, nikakor ne smemo prezreti tudi vpliva, ki ga bo ta obisk imel na notranji razvoj v teh deželah. Morda niti ni slučajno, da je indijski predsednik Nehru uporabljal prav to priliko, da je priznanje Jugoslaviji in osebo Titovega govora v indiskem nar-

V TOVARNI KLEJA V LJUBLJANI PRIPRAVLJAJO OSNUTEK TARIFNEGA PRAVILNIKA IN PRAVILNIKA O NORMAH

Dober začetek

Izvolili so centralno komisijo za sestavljanje tarifnega pravilnika. — Upravni odbor je naročil strokovnemu Kolegiju, naj izdela tarifni pravilnik še pred koncem meseca

Strokovni kolegij Tovarne kleja v Ljubljani ima te dni polne roke dela. Razen vsakdanjih opravil v podjetju še pripravljajo predlog pravilnika o normah. Upravni odbor podjetja je pred dnevi sklenil, da mu mora strokovni kolegij predložiti grobi osnutek pravilnika o normah še pred koncem meseca. Podobno naročilo mora izpolniti tudi komisija za sestavo tarifnega pravilnika.

Dela bo res precej. Začetki morajo tako rekoč znova. Večidel članov kolektiva v Tovarni kleja prejema sedaj urne zaslužke, akordne prejemke imajo le delavci pri transportu. Sedaj bo treba torej določiti na novo norme za vsa tista delovna mesta, kjer je mogoče meriti storilnost dela. To pa seveda ni majhno opravilo. In kakor kaže, hočejo v podjetju to delo dobro opraviti, saj so jih izkušnje pred leti naučile, da napol opravljen delo ni kaj prida.

Delavci pri oblikovanju, pakiranju in še na nekaterih drugih delovnih mestih so delali po normah do februarja 1952. leta. Tehnično vodstvo, ki je postavljalo norme, jih je tako nerodno določilo, da so le-te upoštevale samo količino, ne pa tudi kakovost opravljenega dela. Dobršen del članov kolektiva je presegel norme po 20 in tudi 30%. Kupci pa so se jezili, ker je bil klej slabe kakovosti. Veliko surovine je šlo v nič. Delavski organi upravljajo so te stvari proučili in sklenili: norme bomo začasno ukinili, da se popravi kakovost proizvodov. Tehnično vodstvo pa naj med tem časom najde boljši način normiranja. Nove norme naj upoštevajo tudi kakovost proizvodov, skratka vse tiste stvari, ki vplivajo na dohodek podjetja.

Toda ostali so le pri sklepu.

Dosedanji plačni sistem jih ni vzpodbujal k normiranju. Med tem časom, ko so delavce nagrejevali z urnim zaslužkom, pa se je kakovost proizvodov popravila. Tako so odpadli tudi vsi ugovori, češ da se ne da boljše delati, kakor so delali dotlej.

Kakor pravijo v Tovarni kleja, ta čas brez norm mislo brezplošno pripravili. Dobro so pretehtali proizvodni proces dela, pretehtali so, kako in kaj kaže normirati in prenoviti, da bodo vestni delavci pravilno nagrajeni, da bo proizvodnja količinsko in kakovostno narasčala.

Kot že rečeno, dela bo precej. Člani strokovnega kolegija bodo najprej grupirali delovna mesta. Grupacija bo pokazala, kje lahko določijo norme za posameznika in kje bodo uvedli skupinske norme in akorde. Tehnološki proces dela je namreč takšen, da marsikje ne morejo uvesti individualnih delovnih norm. Ob grupaciji pa bodo tudi ugotavljali, kako lahko posameznik ali skupina vpliva na proizvodnjo. Pri normiranju bodo namreč upoštevali predvsem tri čimtelje: izkoriščanje naprav (količina proizvodov), surovini in kakovost proizvodov. Povsod bodo določili, kolikšen odstotek škarta sme doseči delavec pri določenih opravilih. Če bo škarta več, kot to določa pravilnik o normah, se bodo prejemki proizvajalcev zniževali. S temi določili hočejo povežati količinske norme s kakovostnimi.

Tam, kjer del ni mogoče meriti z običajnimi merili, bodo prizadevnost posameznikov premovali. Kurjači bodo na primer prejeli premije za prihranek premoga, skladiščniki za dobro odpremo in sploh urejeno poslovanje v skladišču, delavci remontnih delavnic

za čim hitrejši in kakovostno opravljeni remont, komerciala za hiter in cenen nakup surovin itd.

Seveda bodo uvedli tudi premije za tehnično osebje. Premije za tehnično osebje bodo odvisne od rasti ali pada proizvodnje v posameznem oddelku, obratu oziroma vsem podjetju. Tudi za te premije bo odločilna proizvodnja po količini in kakovosti in izkoriščanje strojev in naprav. Ves vodilni kader bo torej materialno občutil uspeh ali neuspeh v proizvodnji.

V Tovarni kleja so torej dobro začeli. Ubrali so pravo pot. Pred urejanjem plačnega sistema so si začetni zelo jasna načela, kako morajo urediti norme in premije, da bo naraščala storilnost dela, da ob tem ne bo prizadeta kakovost proizvodov in da bodo čim racionalneje izkoriščali stroje in surovine.

Nad šestdeset novih električnih strojev tovarne Rade Končar

Tovarna električnih strojev »Rade Končar« v Zagrebu je izdelala nad 60 novih vrst električnih strojev. Od tega 35 novih vrst transformatorjev in štiri nove vrste električnih motorjev. Del svojih proizvodov tudi izvažajo. V letu 1954 se je izvoz znatno povečal. Stroje so izdelali s pomočjo domačih strokovnjakov.

Kombinat »Jugokrom« bo začel obratovati

Maja letos bo začel obratovati veliki kombinat kromovih spojin »Jugokrom« pri Tetovu v Makedoniji. Njegov obratovanje bo obudilo izboljšano našo plačilno bilanco. Proizvajali bomo namreč proizvode, ki smo jih do sedaj uvažali, del proizvodnje pa bo namenjen izvozu. Sklenjene so že pogodbe za izvoz v 1955. letu s Švedsko, Holandijo, Avstrijo, Grčijo in še nekaterimi državami. Za proizvode te tovarne se še posebno zanimajo v Siriji, Jordanu in Egiptu.

IZ TEKSTILNE TOVARNE »ZVEZDA« V KRANJU

VELIKI USPEHI

Vprašaj tega ali onega Kranjčana, kje je tekstilna tovarna »Zvezda« in teško ti bo vedel to razložiti. Tovarna stoji sredi gozda, ob robu Kranja, skrita za veliko tekstilno tovarno »Inteks«. Čeprav deluje v tem podjetju majhen kolektiv, žanje sleherno leto lepe uspehe v svojem delu.

Tkalnica, kemična čistilnica in barvarna »Zvezda« je invalidsko podjetje in naslednica majhnega obrata bivše tovarne »Jugoska«. Pred leti so v tem podjetju samo čistili obleke in barvali balgo in na nekaj stvahnih izdelovalih navadno karisto bombažno tkanino. V zadnjih letih pa se uveljavljajo na tržišču z novimi, zelo kakovostnimi izdelki.

V podjetju so začeli izdelovati proizvode, ki jih večje tekstilne tovarne ne delajo. Pravijo, da se jim ne izplača izdelovati tiskanih naglavnih rut, namiznih prtov in raznega dekoracijskega blaga, čeprav je po tem veliko povpraševanje. V »Zvezdi« so se

odločili, da bodo izdelovali prav tovrstne proizvode. Njihovi strokovnjaki so odhajali na prakso v Švico, Avstrijo, Nemčijo in Italijo in se vračali v podjetje z bogatimi delovnimi izkušnjami. V podjetju so osnovali laboratorij za risanje vzorcev. Vzorce prenašajo na film in izdelujejo šablone za tiskanje naglavnih rut in drugega dekoracijskega blaga. Iz domače stanišne preje, tako imenovane kotonina, izdelujejo dekoracijsko blago, ki po trpežnosti ne zaostaja veliko za lanenim blagom. Njihovo dekoracijsko blago pa je razen tega še cenejše. Pri tiskanju blaga uporabljajo uvožene indantren barve (visoko obstoječe), kar seveda še povečuje kakovost njihovih izdelkov.

Lani so začeli delati v dveh izmenah. Kolektiv se je podvojil. Seveda je tudi proizvodnja narasla več kot za enkrat. Opravili so generalni remont širokih barvarnih strojev. Kadi za barvanje so prevlekli z nerjavico pločevino. Sedaj imajo manj izdatkov pri barvanju, ker jim ni treba čistiti kadi z dragimi kemikalijami, ki jih uvažamo iz tujine. Blago pa tudi prej obarvajo.

Doslej so imeli precej težav in stroškov s sušenjem blaga, ki so ga pošiljali na sušenje v druga podjetja. Lani so neizkoriščen stroj v skladišču znova sestavili in sedaj lahko na njem posuše dnevno 8000 metrov blaga. Med drugim so preuredili tudi aparat za barvanje volne. Sloves o kakovostnem barvanju se je razširil tudi v druge republike. Iz Srbije, Hrvaške in seveda tudi iz naše republike pošilja nad 40 večjih in manjših podjetij svoje izdelke v malo barvarno »Zvezdo«.

Kolektiv je že tako razširil proizvodnjo, da so prostori iz dneva v dan bolj tesni. Zato je začel lani s pomočjo okrajnega in mestnega ljudskega odbora graditi nova poslopja. V jeseni je bila že pod streho enonastropna stavba za filmsko tkalnico. V prtiličju so uredili razne delavnice. Sredi marca letos bodo tudi ostali prostori urejeni in filmska tkalnica bo povečala svojo zmogljivost še za enkrat. Tudi tkalnice mislijo razširiti, ker imajo v skladišču še nekaj neizkoriščenih statev. Seveda nalete tudi na težave. Veliko preglavico jim deluje prenizka sredstva za vzdrževanje strojne parka, ker je ta že precej iztrošen. Podjetje je lani tudi pocenilo svoje izdelke, kar je lahko doseglo zavoljo prizadevnosti članov kolektiva in boljšega izkoriščanja surovin. M. D.

PREKLIC SINDIKALNE KNJIZICE
Sindikalno knjižico št. 169787 je izdala in jo proglasa na neveljavno žito Zoran, sindikalna podružnica Avtopromet Gorjanci, Novo mesto.

V RAZPRAVI JE PREDLOG DRUŽBENEGA PLANA SLOVENIJE

Smotno gospodarjenje

bo vplivalo na boljše življenjsko raven delovnih ljudi

Zavod za gospodarsko planiranje LRS je sestavil predlog družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1955. V prvem delu predloga je razložen razvoj gospodarstva v minulem letu. V drugem delu predloga pa najdemo načela za razvoj

Predlog družbenega plana predvideva tudi ukrepe, ki so potrebni za uresničitev teh načel. Predvidevanja o rasti industrijske proizvodnje, produktivnosti dela, izvozu itd. bodo uresničena, če bodo delovni kolektivi in ljudski odbori poskrbeli

za pravilno uresničitev načel novega plačnega sistema. Omoogočiti je treba, da se prednosti letošnjega plačnega sistema pokažejo pri povečanju proizvodnje in proizvodnosti dela, s tem pa tudi pri standardu ljudi, zaposlenih v gospodarstvu. Kolektivni naj z boljšo organizacijo in povečano storilnostjo čim bolj izkoriščajo razpoložljive surovine in zmogljivost svojih podjetij.

Z izboljšanjem kakovosti, z znižanjem proizvodnih stroškov in pravnimi trgovskimi prijemi je treba še bolj razširiti svoja inozemska tržišča. Kolektivni naj s povečano in racionalnejšo proizvodnjo ter produktivnostjo dela znižujejo cene svojim izdelkom ter tako skrbijo za razširitev notranjega tržišča.

Proizvodnja sladkorja v minulem letu

Proizvodnja sladkorja v minulem letu cenijo na 150.000 ton, kar bi zadostovalo za kritje domačih potreb. Na posvetovanju proizvajalcev sladkorja, ki je bilo pred dnevi v Beogradu, so razpravljali tudi o obnovi sladkornih tovarn. Obnova bi se lahko izvršila v naslednjih treh letih. Za to nam je potrebno vložiti 9 milijard dinarjev.

V torku in sredo je bilo v Ljubljani posvetovanje predstavnikov kemične industrije. Udeleženci so govorili o položaju in razvoju industrije stekla. (Steklar v Rogaški Slatini ogleduje izdelek iz brušenega stekla)

voj gospodarstva v letošnjem letu.

V predlogu družbenega plana je predvideno, da bo letos proizvodnja v industriji porasla za 11% nasproti ravni proizvodnje v minulem letu. V industriji se bo predvidoma zaposlilo na novo 5 odstotkov delavcev in uslužbenec, to je nadaljnjih 700 oseb. Storitnost dela bo predvidoma porasla za 6%. Na to bo med drugim vplival plačni sistem. Predviden je še nadaljnji porast izvoza in industrijskih izdelkov. Izvoz naj bi se po vrednosti povečal za 20%.

Prva generalna stavka jeseniškega proletariata

(Prispevek k zgodovini delavskih bojev v Sloveniji)

Letos je minilo petdeset let, ko je iznenadila takratne lastnike Kranjske industrijske družbe prva generalna stavka jeseniškega proletariata. Leta 1904 se je jeseniško delavstvo uprlo kapitalistični družbi, ki ga je nenehno izkoriščala vseh petindeset let svojega obstoja in ki je že ob svoji ustanovitvi postavila s strogim delovnim redom tako razmerje med delodajalci in delojemalci, da je bil vsak organiziran odpor proti izkoriščanju popolnoma nemogoč. Ta delovni red, ki ga hrani danes Tehnični muzej na Jesenicah, ni bil iznajdba delničarjev Kranjske industrijske družbe, ampak je veljal že od leta 1869 pri fužini Zoisovih dedičev v Bohinju in na Javorniku. Dediči slovenskega kulturnega mecenca Žige Zoisu so leta 1869 prodali svoja podjetja, rudnike in posestva Kranjski industrijski družbi. Ker so novi delničarji smatrali Delovni red Zoisovih dedičev kot najboljši za dušitev delavskega nezadovoljstva, so ga sprejeli v celoti in je leta 1869 pričel veljati v fužinah, plavžih in obratih te družbe na Javorniku, na Bohinjski Bistrici, na Pozabljemem, pri Stari Fužini, v Radovni, v Mojstrani, v bivših ježkarnah in plarni dedičev kneza Sulkovskega v Trzinu in v fužini bivših lastnikov pl. Jabornegov pri Slapu pri Trzinu ter končno tudi v rudnikih, železarni in ježkarni na Savi (Sava se je imenovalo naselje ob današnji jeseniški železarni), ko jih je družba odkupila od bivših lastnikov Ruardov.

KAJ NAM POVE PRVI DELOVNI RED

Pravila delovnega reda Kranjske industrijske družbe nam povedo, kakšno razmerje je vladalo na Gorenjskem med delom in kapitalom v času, ki so v industrijskih državah že 21 let vedeli za Komunistični manifest, ko si je leta 1871 pariski proletarijat izbojeval in čez nekaj mesece izgubil prvo socialistično revolucijo in ko si je revolucionarno delavsko gibanje že utiralo pot v zgodovino. Pravila tega Delovnega reda nam povedo, da tedanji lastniki Kranjske industrijske družbe niso imeli v trgovini in delavnici samo poslušnih biopov, ampak da so videli v njih tudi svoje nasprotnike, ki so prav tako puntrali kakor delavci v industrijski razvitih deželah, le da se svojih sil še ne zavedajo. Zato so kapitalisti vedeli, da se lahko nekega dne delavci vsega tega zavedajo in se organizirajo, čeprav v Avstriji takrat ni bilo še nobene delavske organizacije. S pravili tega delovnega reda so hoteli v prvi vrsti preprečiti

vsak organiziran pa tudi individualni odpor delavstva. Vedeli so, da bi individualni odpor lahko prerasel v organiziran, zato so bila pravila naperejna proti individualnemu »punitanju« in določala visoke kazni za tistega, ki »bi se punital«. Delavce, ki je »šuntal ali rovaril« pred predstavljanim, je bil takoj opuščen. Enaka kazen ga je doletela, če ni hotel izpolnjevati pravil Delovnega reda ali pa če ga je gosposka zaprla za več kakor tri dni. Razen odpušta z dela pa je ta red določal še številne deurne kazni od 50 krajcarjev nazloga do odvzeta večdnevnega zaslužka. Spore med delavstvom in podjetjem so smeli razsojati le lastniki, vodilni uslužbenci ali pazniki, delavci pa so se morali takim razsodbam popolnoma podrediti.

Vsak delavec, ki je stopil v delovno prebrati s podjetjem, je moral najprej prebrati ta delovni red ali pa so mu ga prebrali, če je bil nepismen, ter ga podpisati ali podkrižati. S podpisom ali podkrižanjem je potrdil, da ga je vzel na znanje in da ga bo brez ugovora izpolnjeval. Lastniki Kranjske industrijske družbe so že ob zaposlitvi delavca skušali zatreti vsako njegovo »punitanje«, razen tega pa onemogočili, da bi se delavstvo organizirano borilo za boljši ko kruha in branilo svoje pravice. Tako so podjetniki kramarili Kranjsko industrijsko družbo vsa prva tri desetletja njenega obstoja.

V prvih dveh desetletjih obstoja Kranjske industrijske družbe je ta delovni red, ki je označeval za delavce »vse osebe, ki s telesnimi močmi ali s priučeno izurjenostjo kaj koristnega opravljajo«, torej vsi rudarji in plavžarji z vsemi potrebnimi rokodelci, vozniki, najetimi rokodelci, ženskami in otroki nad dvajset let, ki so opravili šole, pomagal med drugim lastnikom reševati gospodarske krize na račun zmanjšanih delavskih zaslužkov, ki so spremljale novo kapitalistično industrijsko družbo vsa leta od 1873 dalje do leta 1885. Stare gorenjske fužine in rudniki se niso mogli kosati s telniko razvite industrije in so pričele razpadati. Delničarji, ki so se razumeli samo na trgovini, niso videli nobenih perspektiv in so že leta 1881 pričeli prodajati nedonosne fužine na Gorenjskem. Leta 1885 so hoteli prodati celo bivšo Ruardovo železarno in ježkarno na Savi, vendar niso našli zanj kupca. Ko so stopili v stik z dunajskimi finančniki, so jim ti kimali prilisčili in zavzeli meč delničarji Kranjske industrijske družbe, ki so hoteli v prvi vrsti preprečiti

in letu, ko so stari delničarji spoznali, da brez tehnične modernizacije proizvodnje leta 1888 ne bodo mogli začeti modernizirati obrate na Savi in tako se je pričelo železarstvo in ježkarstvo Kranjske industrijske družbe koncentrirati na Jesenicah. Ko so naslednje leto pogorele še valjarne na Bohinjski Bistrici, se je vsa železarska dejavnost te družbe koncentrirala na Jesenicah. Prva obdobje porajanja industrijskega proletariata v današnjem Gorenjskem železarskem bazenu se je zaključilo.

PRVI ZNAKI PREBUJANJA DELAVSKE ZAVESTI

Modernizirani obrati Kranjske industrijske družbe na Savi so spremenili socialno podobo Jesenic. Iz železarskih obratov širom Slovenije, ki jih je uničila težka gospodarska kriza v letih 1873 do 1885, so se pričele seliti delavci na Jesenice. Poleg domačih gorenjskih delavcev z Jesenic, Javornika, Bleda, Gorji, Zirovnice, Begunji, Crnicva, iz Radovljice, Kroke, Podnarja, Tržica, Stare Loke, Selc, Železnikov, Sorice, iz Davč, Zalega loga, Kranja in Kamnika so našli na Jesenicah zaposlitev tudi livarji iz opuščene Auerspergeve livarne iz Zuzenberga, fužinarji iz Prevalj, Mežiske doline, z Bistric v Rožu, iz Podjubelja, Borovljic, Bajdica, Raven, Stora Celja, iz Teharji, Bočine in Braslovce tef celo iz gornještarskih in avstrijskih železarskih centrov. Prav zadnji pa so zanesli med jeseniško delavstvo razredne delavske ideje, ki so se leta 1896 prvič manifestirale na prvem socialističnem shodu v gostilni pri »Furjanu« na Savi.

Koristi socialističnih idej se mnogi delavci še niso zavedali. Nekateri so se dali celo nahujkati, da so razbili prvi socialistični shod na Jesenicah. Socialisti so bili v manjšini, česar je bila kriva tudi avstrijska socialna demokracija zaradi nepravilnega stališča do raznih vprašanj, med njimi tudi do nacionalnega. Kljub temu pa je bil ta shod prvi revolucionarna iskra na Jesenicah, ki ni nikdar več ugasnila. Tega so se bolj kakor delavci zavedali kapitalisti. Njim namreč ni bilo nezadovoljstvo gibanje po svetu. Ob prvem socialističnem shodu na Jesenicah so začutili, da si je to gibanje utirilo pot tudi na Jesenicah in da ga ne bodo mogli preprečiti. Zato so se hoteli zavarovati na drug način. Tesneje so se povezali s cerkvi in s pomočjo nje hoteli ustvariti protitež socialističnemu gibanju. Kapitalisti so se zato potrudili, da bi razcepilo delavstvo še prej, preden bi mogli priti do enotne, razredno zavedene delavske organizacije. Tako so s pomočjo cerkve dali pobudo za organizacijo krščanskih delavcev. Da so tei organizaciji botrovali delničarji Kranjske industrijske družbe, lahko sklepamo iz tega, ker ji je generalni direktor podaril petdeset goldinarjev kot »podpora« za premanje prvih organizacijskih težav. Kapitalisti KID so ravnali tako, kakor so se naučili pri svojih sovražnikih.

Nikar šablon!

(Nadaljevanje s 1. strani)

odbor razglablja o enotnih načelih nagrajevanja na svojem področju. Prav je, da vsa podjetja upoštevajo ta enotna načela. To je pokazal tudi zaključek razprave. Vendar je bilo med razpravo, posebno pa v razgovorih pred in po posvetovanju čuti nekaj pripomb.

Nekateri udeleženci so menili, da ne kaže ograjevati plačni sklad podjetja z razredi, ker je položaj vsake tovarne drugačen in je tudi drugačen strokovni sestav članov kolektiva. Drugi zopet menijo, da so razpomi med posameznimi razredi preobsežni in da so že doslej v tem ali onem podjetju uveljavili manjše razpore med tarifnimi postavkami posameznih delovnih mest oziroma del.

Nekateri udeleženci so trdili, da bi se ocenjevanje delavčevih sposobnosti kaj lahko spreverilo v privilegij. Nevarno je namreč, da bi strokovni vodje boljše ocenili tistega, ki jim je pri srcu in slabše delavca, s katerim so v sporu. Razen tega bi ocenjevanje terjalo veliko administrativnega dela, saj bi morali delavce v obratih, oddelkih itd. vsak mesec znova ocenjevati.

Prav v tem obsežnem opravilu pa zopet tiči nevarnost, da bi se ocenjevanje spreverilo v golo šablono, kar ne bi pravilnemu in pravičnemu nagrajevanju in storilnosti dela prav nič koristilo, marveč le škodovalo.

Po predloženih tezah oziroma tretji tabeli naj bi bile premije tehničnega osebja odvisne od povprečnega preseganja norm skupine, oddelka, obrata itd. Premije tehničnega osebja bi začele padati, kot že rečeno, takoj ko bi kolektiv obrata ali oddelka presegel normo povprečno nad 10%. Ali ni v tem določilo nevarnost, da bi tehnično vodstvo zaviralo preseganje norm nad 10% in sicer z namenom, da si zagotovi pripadajočo premijo.

Kljub vsem tem pomislekom vendarle ne kaže predloženih tez v celoti odkloniti. Pač pa kaže v praksi in z izračuni ugotoviti, kaj je za to ali ono podjetje sprejemljivo in kaj škodljivo. Vsako podjetje ima namreč drugače pogoje in nekih šablon v nagrajevanju ne kaže uvajati. V praktičnem urejanju tarifne politike bo najlažje spoznati vrednost posameznih napotkov in vzpodbud, ki jih je rodilo to posvetovanje.

GOSPODARSKE VESTI

Atelje za projektiranje pomstva

Do sedaj smo izvažali pohištvo v glavnem po naročilih, oziroma načrtih, ki so jih izdelali strokovnjaki iz zainteresiranih držav, predvsem iz Velike Britanije in Zahodne Nemčije.

Z otvoritvijo ateljeja za projektiranje pohištva v Zagrebu se bomo lahko pojavili na svetovnem trgu z določenimi standardi jugoslovskega pohištva. Naši arhitekti bodo proučili prilike, običaje, okus in potrebe tržišča tistih držav, kjer se zanimajo za naše lesne proizvode.

Proizvodnja tobaka v Makedoniji

Proizvodnja znanega makedonskega tobaka se stalno dviga. Povprečna proizvodnja v letih 1931 do 1939 je znašala 7300 ton letno, v povojnem času pa nad 12.500 ton letno.

V zadnjem času v tujini vedno bolj povprašujejo po makedonskem tobaku. Tako smo na primer prejšnje leto izvozili iz Makedonije 7700 ton tobaka. Naj-

večji del smo ga izvozili v ZDA (1700 ton), ostalo pa v Italijo, Francijo, Zahodno Nemčijo, Švedsko, Belgijo itd.

Promet blaga v naših pristaniščih

Promet blaga v naših pristaniščih je znašal v 11 mesecih prejšnjega leta 4,9 milijona ton, medtem ko je znašal promet leta 1953 v istem času 4,8 milijona ton.

Največji promet je bil v reškem pristanišču (2 milijona ton), nato v Splitu (okoli 1 milijon ton), Šibeniku, Pločah in Dubrovniku.

Pomoč organizacije FAO za leto 1955

Mednarodna organizacija za poljedelstvo in prehrano (FAO) je dodelila Jugoslaviji pomoč za 1955. leto v znesku 175.000 dolarjev. Ta znesek bomo uporabili za bivanje inozemskih kmetijskih strokovnjakov pri nas in za odhod naših stipendistov v inozemstvo ter za nakup potrebne opreme.

Povečanje proizvodnje cementsa

Najkasneje v letu 1956 bodo tovarne cementsa »Deseti kolovoz« v Solinu, »Partizan« v Kaštel Šućuru, »Prvoborac« v Solinu in »Djulo Revelante« v Puli z obnovno in dograditvijo podvojile svojo proizvodnjo. Proizvodnja bo porasla od 580.000 ton na 1.030.000 ton.

Obnova gozdov v Jugoslaviji

Po nepopolnih podatkih je obnovljeno od leta 1945 do začetka 1954 680.000 ha gozdov, medtem ko je bila predvidena obnova 460.000 ha gozdov. Po perspektivnem planu se predvideva, da domo do kraja 1972. leta obnovili okoli 2.730.000 ha gozdov.

Nov usnjarski obrat v Mirnu

V Tovarni usnja v Mirnu (Istra), ki je občutno povečala proizvodnjo, bo že ta mesec začel obratovati nov oddelk za strojenje ovčjih kož. Prihodnje leto bodo tu ustrojili 150.000 ovčjih kož in na novo zaposlili okoli 50 delovnih moči, predvsem žena.

Kompenzacijski dogovor med slovenskim in avstrijskim podjetjem

Med Elektroenergetskim sistemom Slovenije in avstrijskim elektro-gospodarskim podjetjem »Verbandesellschaft« z Dunaja je zaključen kompenzacijski dogovor v vrednosti 1,8 milijonov obratunskih dolarjev.

V okviru te pogodbe, ki je zaključena na osnovi jugoslovsko-avstrijskega »Dravskega sporazuma«, bo avstrijsko podjetje poslalo Elektroenergetskemu sistemu Slovenije Kaplanovo turbino, generator, transformatorsko posteljo ter drugi elektromaterial za presek električne energije iz naših hidrocentral na Dravi.

NOVI ZAKON O ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

Drugim državljanom za vzgled

Z novim zakonom o zdravstvenem zavarovanju je zavarovanih več kot 45% našega prebivalstva. — Naša država je med prvimi ratificirala mednarodno konvencijo o minimalnih normah socialne varnosti. — Nove ugodnosti za zavarovance

Pri nas po vojni že tretjič urejamo socialno zavarovanje. Kakor vemo, je prvi zakon o socialnem zavarovanju iz leta 1946 zamenjal 1950. leta zakon o socialnem zavarovanju delavcev in uslužbencev ter njih družin, ki je še danes v veljavi. Ze ta zakon je pomenil velik korak naprej. Uveljavil je načelo obveznega socialnega zavarovanja in priznal zavarovancem celokupno delovno dobo. Kmalu potem, ko se je uveljavil temeljni zakon o gospodarstvu in gospodarskih podjetjih, je bilo nujno izvršiti spremembe tudi v temeljni zavarovanju. Strogo centralizirana služba je prišla v nasprotje z našim razvojem. Po besedah Mome Markovića, člana zveznega Izvršnega sveta, naš dosedanj sistem socialnega zavarovanja ni več ustrezal razvoju družbenih odnosov, hkrati pa je bilo v njem mnogo vrzeli, ki so omogočale nepravilno in neracionalno trošenje sredstev. Razvijal ni boja za izboljšanje delovnih pogojev, za higiensko in tehnično zaščito pri delu in za druge ukrepe, s katerimi naj bi zaščitili zdravje zavarovancev.

Prvi korak naprej je pomenila uredba vlade FLRJ leta 1952, po kateri so prešla finančna sredstva za socialno zavarovanje iz državnega proračuna v poseben fond socialnega zavarovanja. S predajo službe in fondov socialnega zavarovanja v upravljanje samih zavarovancev smo storili nov, velik korak. Okrajni in mestni zavodi so začeli samostojno uredničevati vse pravice zavarovancev.

Od tedaj upravljajo zavode redno izvoljene skupščine oziroma njihovi upravni in nadzorni odbori. Vse te organizacijske in finančne spremembe pa niso zadostovale. Nagel razvoj našega gospodarskega in socialnega življenja je zahteval globlji sprememb v samem sistemu. Postavljeni smo bili pred dejstvo, da izdelamo nov zakon o socialnem zavarovanju ali pa, da za sedaj spreminimo samo predpise, ki se tičejo zavarovanja za primer bolezni. Po daljšem razmišljanju se je naša zvezna Ljudska skupščina odločila za drugo. Skupščinska odbora pa sta se poslužila pravice, ki jo dajejo ustava in poslovnik obeh zborov, ter sta se prvič v zgodovini našega parlamentarizma odločila organizirati parlamentarno anketo glede vseh problemov, ki so se pojavili v zvezi z zakonom. Rezultati ankete ljudskih poslancev, ki so obiskali naša industrijska podjetja, ustanove in delovna mesta, so pokazali, kako je taka demokratična oblika širokega sodelovanja državljanov, oblastnih in upravnih organov, oblastnih poslancev potrebna in koristna.

Med anketiranjem se je pojavila vrsta problemov v zvezi z vprašanjem zavarovanja za primer bolezni. Vsi, ki so sodelovali v anketi, so na široko razpravljali o tem in stališi nove predloge o klimatskem in kopalniškem zdravljenju, hrani, povračilu potnih stroškov, oskrbnini žene - porodnice, posebnem varstvu tuberkuloznih, o pogrebninah, preventivni zdravstveni zaščiti, razširjenju kroga zavarovancev na svobodne poklice, o svobodni izbini zdravnikov, finansiranju socialnega zavarovanja ter o oskrbi zavarovancev z zdravili. Pokazala se je potreba, da poleg sedmih milijonov že zavarovanih prebivalcev zavarujemo vrsto drugih državljanov, zlasti kmečko prebivalstvo, mladino, obrtnike in ljudi svobodnih poklicev. Toda razen finančnih so tudi tehnični razlogi zahtevali, da smo oprezniji pri razširjanju kroga zavarovancev. V naši državi imamo vsega skupaj le 6548 zdravnikov in ti so s svojim poklicnim delom preobremenjeni. Podobno sliko so dali tudi podatki o vrsti in številu zdravstvenih stacionarnih ustanov (bolnice, sanatoriji, poliklinike, ambulante in podobno). V tem je jasen signal, da moramo vzporedno z razširjenjem kroga zavarovancev razširiti tudi materialno osnovo. Res, da bi nekateri republiko že sedaj lahko razširili krog zavarovancev, ker imajo pogoje za to, vendar ne vse. Zaradi teh in drugih, zlasti finančnih razlogov je zakon vključil v obvezno zavarovanje le delavce in uslužbence ter z njimi izenačene osebe (ljudske poslance, funkcionarje družbenih organizacij itd.). S tem pa ni rečeno, da je zavarovanje omejeno le na ljudi, ki so v delovnem razmerju, saj pripravljamo, že po posebne predpise, ki bodo uredili socialno zavarovanje mladine, kmečkega prebivalstva, obrtnikov in drugih delovnih ljudi.

S pomočjo ankete smo tudi ugotovili, da bi moralo socialno zavarovanje skrbeti ne le za kurativno, se pravi za zdravljenje bolnikov, temveč tudi za preventivno — za ohranjanje zdravja. Zato ni slučaj, da se novi zakon ne imenuje več zakon o zavarovanju za primer bolezni, temveč zakon o zdravstvenem zavarovanju.

Ze iz naziva razberemo, da se je delokrog socialnega zavarovanja sedaj zelo razširil. Po novem bodo zavodi tesno sodelovali z organi, ki skrbijo za higienško službo oziroma za preventivno službo in z inšpekcijo dela ter skupno z njimi preprečevali vzroke obratnih nesreč, poklicnih bolezni in drugih škodljivih pojavov v zvezi z delom in delovnimi pogoji.

Med anketiranjem so ljudje najzibavneje razpravljali o višini hranarine. Izdatki za hranarino znašajo letos več kot 6 milijard dinarjev, čeprav je odstotek bolnikov (4,6) nižji kakor v sosednjih državah, n. pr. v Italiji (5,1%). Dosedanji sistem hranarin v višini zaslužka je vplival destimulativno na proizvodnjo in je moral načrt novega zakona onemogočiti vsakršno izkoriščanje fondov socialnega zavarovanja. Zato je predvidel, da bo hranarina za prvi mesec bolezni 80%, po enem mesecu pa 100%. Izjema naj bi bili le tuberkulozni, vajenci in ponesrečeni delavci, ki naj bi dobili od prvega dne dalje 100% hranarino. Z amandmajem Zveznega izvršnega sveta pa se je načrt zakona spreminil, tako da bodo dobili vsi bolni zavarovanci 80% hranarino le za prvih 7 dni, od tedaj pa do enega meseca bolchanja 90% in potem 100%. Le vojaški zavarovanci in člani Ljudske milice bodo prejemali ves čas bolezni zaradi specifičnosti službe redne prejemke. Da v bodoče ne bi bilo več zlorab pri klimatskem in kopalniškem zdravljenju, je novi zakon predvidel strožji kriterij za uživanje teh pravic.

Ker znašajo letni izdatki za zdravlila pri nas več kot 3 milijarde dinarjev, je bila pri sestavljanju novega zakona tudi o

tem zelo živahna razprava. Zakon predvideva, da bo Zvezni izvršni svet predpisal, kako naj se izdajajo zdravila, sanitarni material ter standardi za zobozdravstveni material in za izdelavo protez, raznih drugih pomagala in sanitarnih pripomočkov. Z razliko od dosedanjega zakona bodo posledje pogrebni stroški plačani v pavšalnih zneskih, svoji umrli zavarovancev pa bodo dobili poleg tega še denarno pomoč v višini ene plače. Novi zakon je zelo zaščitil žene-porodnice. Posledje bodo prejemale oskrbino v višini 80% plače ne glede na delovno dobo. Če pa bodo imele neprekinjeni 6 mesečni delovni staž ali 12 mesečni staž s prekinitvijo, bodo dobivale celo 100% hranarino. (Dostej so prejemale hranarino le, če so bile vsaj šest mesecev zaposlene.) Prav ta sprememba glede zaščite porodnic bo omogočila ratifikacijo mednarodne konvencije o varstvu žena.

Kar se tiče finansiranja zdravstvenega zavarovanja, je bil na podlagi amandmajev Zveznega izvršnega sveta sprejet spremenljivi predlog, po katerem bo posebna uredba predpisala način finansiranja zdravstvenega zavarovanja. Republiški izvršni sveti predvidevajo, da bodo posamezne republike same predpisale obveznosti zavodom za socialno zavarovanje. Republiški izvršni sveti oziroma okrajji so dobili pooblastilo, da odredajo roke in način obveznih zdravstvenih pregledov za delavce, ki prvič začno delati ali ki menjajo poklic. Razen tega je prešla še vrsta pristojnosti na mestne oziroma komunalne zavode za socialno zavarovanje.

V samem postopku predstavlja novost predpis, po katerem odločajo o zdravljenju in o trajanju bolezenskega dopusta izključno zdravniki. Pritožbe zoper odločbe posameznih zdravnikov ali zdravniških komisij rešujejo višje zdravniške komisije in ne

NEKATERI ZASEBNI OBRITNIKI IZ NOVOMEŠKEGA PODROČJA NOČEJO SKLENITI KOLEKTIVNIH POGODB S SVOJIMI DELAVCI

OSTRO KAZEN ZASLUŽIJO

Izkoriščanje še ni izumrlo. — Pomočniki pri nekaterih zasebnih obrtnikih opravljajo razen strokovnega dela še vrsto drugih opravil. — Za postranska dela niso pravilno nagrajeni

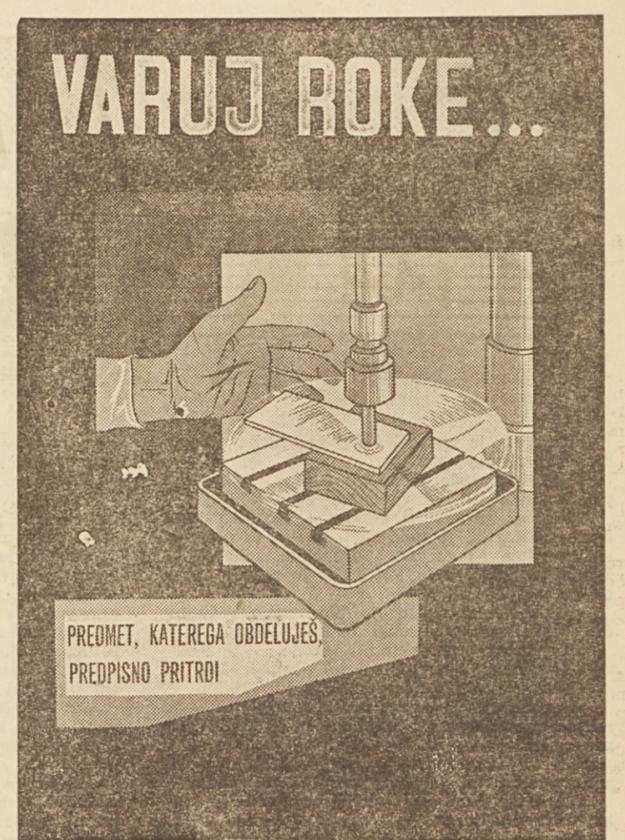
Organi ljudske oblasti so izdali Uredbo o sklepanju kolektivnih pogodb z namenom, da zaščitijo delavce, ki so zaposleni pri zasebnih obrtnikih. Pri sklepanju kolektivnih pogodb pa večkrat opazimo, da izkoriščanje

še ni izumrlo in da zasebni obrtniki z vsemi mogočimi izgovori zavlačujejo sklepanje pogodb. Izgovarjajo se, da pogodbe ne bodo sklenili, ker nimajo dela in zaslužka, da socialistični sektor ne naroča del pri zasebniku, da bodo odpovedali obrt in zaprli lokal, izgovarjajo se na šušmarje itd. Toda za temi izgovori se krijejo kaj grdi nameni. Naštemo jih nekaj.

Večkrat se primeri, da zasebni obrtnik zaposli pomočnika, vendar ga ne prijavi. Mlinar Tone Hočevar iz Gradca ima pomočnika, vendar je dejal, da z njim ne bo sklenil kolektivne pogodbe in da bo pomočniku rajši odpovedal delovno razmerje. Čevljar Janez Kavčec iz Gradca ni prijavi nobenega pomočnika, zaposluje pa dva. Prav tako je z mlinarjem Jakobom Debeljakom iz Dvora, Janez Mohorčič, krojač iz Žužemberka, zaposluje pomočnico in dve vajenki. Pri sklepanju kolektivne pogodbe ni povedal koliko časa opravlja pomočnica ostale posle. Pomočnica opravlja, razen del v delavnici, še vsa gospodinjstva dela in oskrbuje svoje-mu delodajalcu tri otroke. Delodajalec plačuje pomočnico tako, kot bi delala v delavnici 8 ur, oziroma ji da stanovanje in hrano in 3000 dinarjev. Prejemki v denarju in v naravi naj bi po njegovem mnenju znašali 7400 dinarjev.

Milan Vehovec, mlinar iz Žužemberka, plačuje pomočnika z dajatvami v naravi. Pomočnik trdi, da dela podnevi in ponoči in tudi v prostih urah. Razen meljave redi pomočnik še prašiče in ko so zrejeni, si jih razdelita z gospodarjem na polovico, čeprav gospodar s svojim delom k temu nič ne prispeva. Vehovec tudi noče popravljati naprav v mlinu, češ, mlin bo po smrti matere postal splošno ljudsko premoženje. Menim, da bi moral o teh stvareh razmišljati občinski ljudski odbor v Žužemberku.

Jože Dular, mlinar iz Jame — Dvor, prodaja ajdovo moko po 80 dinarjev za kilogram. Obratniki so pokazali, da je doslej plačeval pomočnika po 34 dinarjev na uro. Ko je bilo treba skleniti kolektivno pogodbo s pomoč-

Izdal zavod za socialno zavarovanje v Zagrebu

več upravni organi socialnega zavarovanja. Zato bo posledje izključen vsak upravni spor glede zdravstvene zaščite. Zakon predvideva končno stroge kazni za gospodarske organizacije in njihove odgovorne uslužbence ter delodajalce, razen tega pa tudi kazni za zdravnike in same zavarovance v primeru, če bodo kršili predpise. Kaznovani bodo na primer zavarovanci, ki namesto otežkočajo in preprečujejo zdravljenje, ki ne uporabljajo razpoložljivih zaščitnih sredstev in naprav, ki kršijo predpisane mere opreznosti ali ki na protizakoniti način izrabljajo pravice

socialnega zavarovanja. Predvidene pa so tudi visoke denarne kazni za gospodarske organizacije, če ne bi oskrbele sredstev, potrebnih za preprečitev nesreč in če ne bi odstranjevale vzrokov poklicnih bolezni.

Na podlagi ankete sta oba odbora zvezne Ljudske skupščine po sprejemu spremenjalnih predlogov Zveznega izvršnega sveta na ločenih sejah sprejela osnutek zakona. Na podlagi zbranega gradiva, ki so ga dobili poslanci, je prišel zakon pred Ljudsko skupščino FLRJ, ki ji je član Zveznega izvršnega sveta Moma Markovića podal obširen in temeljit ekspozé o osnutku novega zakona. Na ločenih sejah sta oba zbora po temeljiti razpravi, v katero je posegla vrsta poslancev, sprejela zakonski osnutek o zdravstvenem zavarovanju, ki bo veljaven od 1. januarja 1955 dalje.

Zelimo, da bi Ljudska skupščina pri sestavljanju predlogov za zakon o invalidskem in pokojniškem zavarovanju postopala na isti način in se poslužila metode širokega anketiranja zavarovancev in drugih merodajnih faktorjev. Z ureditvijo zavarovanja za primer nesreče, onemogočnosti, starosti in smrti bo končno urejen ves sistem našega socialnega zavarovanja.

Novi zakon o zdravstvenem zavarovanju je tako v kakovostnem kakor v količinskem pogledu presegel norme, ki jih predvideva mednarodna konvencija o socialni varnosti. Kar se tiče vrst zavarovanja, gre naš zakon veliko dalje od omenjene konvencije. Po novem bo zdravstveno zavarovanih več kot 45% našega prebivalstva. S tem smo dali vsem drugim, zlasti industrijsko razvitejšim državam lep vzgled. Naša država se je tako uvrstila med prve, ki so ratificirale omejeno mednarodno konvencijo o minimalnih normah socialne varnosti.

M. K.

V KRANJU UGOTAVLJAJO, KAKO SE HRANJO DELAVCI POSAMEZNIH TOVARN

Neredna prehrana

vzrok za številna obolenja prebavil

Okrajni sindikalni svet v Kranju in Društvo za napredno gospodinjstvo sta pred dobrim mesecem sklenila, da bosta ugotovila, kako žive delavci posameznih tovarn, kje in kako se hranijo, kako je z njihovim zdravjem itd. Sestavili so posebno komisijo, ki je začela proučevati vse te stvari. Komisija je razpisala anketne liste z vprašanji o prehrani in drugih stvareh ter jih razdelila 6500 delavcem in uslužbencem, ki so zaposleni v kranjskih tovarnah, »Iskri«, »Liskani«, »Inteksu«, »Standerdu«, »Savi« in »Planiki«. Izpolnjeni anketni listi so pokazali tele stvari:

menze. Nekje so uredili bifeje, kjer prodajajo razna jedila po zmernih cenah.

Komisija meni, da bi morali v menzah podjetji kuhati enoločne, ker bi bila hrana znatno cenejša. Posameznim gospodinjstvom bi morali omogočiti, da nosijo hrano iz menze domov.

Na področju kranjskega okraja je bilo lani, v prvem polletju, 1922 obolenj na vnetju želodca in črevesja. 1371 zavarovancev je bolehalo na prebavilih, kot želodcu in želodčnih kamnih. Ti podatki nam kažejo, da je najbrž veliko delavcev in uslužbencev zbolelo samo zaradi neredne prehrane. Vse to pa nas opozarja, da moramo bolj poskrbeti za prehrano delavcev.

Stane Bobek.

»DELAVSKA ENOTNOST« zahtevaj v vsaki prodajalni časopisov in javnem lokalu!

Doma se hrani 2500 delavcev in uslužbencev. V menzah je in uslužbencev. 234 delavcev se hrani pri zasebnikih. Nad 1200 delavcev in uslužbencev iz teh tovarn uživa največ hladna jedila. V 600 družinah kuhajo še le takrat, ko se vrneta mož in žena iz službe.

V nekaterih podjetjih, na primer v »Savi«, »Istri« itd., pravijo, da bi morali ustanoviti

nikih v industrijsko razvitih deželah, le s to razliko, da so oni hoteli razcepiti delavstvo po raznih organizacijah že prej, preden bi prišlo do ustanovitve razredno zavedne delavske organizacije. To jim je tudi delno uspelo. Ko je leta 1899 izbruhnila prva delna stavka v železarji, so solidarizirali z želežjarji in drugi delavci pa je stalo še ob strani. Prav tako je bilo tudi leta 1902, ko je izbruhnila druga delna stavka jesijskih želežarjev. Vendar pa v prvi poizkusnih stavkah, delavci zavedli močnega nastopa v boju za svoje zahteve. Prva stavka je trajala deset dni in delavci moralo podjetje popustiti za polovico, čeprav je hotelo znižati mezde želežarjev za deset odstotkov. Ze ta majhni uspeh je dokazal delavstvu, kaj vse se lahko doseže z enotnim nastopom.

Vsi ti prvi znaki prebujajoče se delavske zavesti so napovedovali novo obdobje v zgodovini jesijskega delavstva: obdobje razrednih bojev, ki so se s prvima razredna stavkama začeli in se leta 1904 manifestirala v prvi generalni stavki jesijskega in javniškega delavstva, ki je trajala celih šest tednov in po trajanju presegla tudi stavko iz leta 1955.

»ČE NE MORETE IZHAJATI, JEJTE ZGANCE IN NOSITE COKLJE!« Težko je pisati o tej stavki in pisane podpore z verodostojno pisano besedo, ker o njej nisem našel nikjer nobenih poročil in sem se moral zatoči k še živečim delavcem, ki pa do danes eta, ki je bil takrat devetindvajsetletnik, danes že osmi križ na ramah. Nekaj podatkov mi je dal tov. Slavko Smolej in tako sem lahko sestavil vsaj bežni pregled te šestdesetdesetletne stavke jesijskega delavstva, ki doslej še ni bila nikjer publicirana.

V zimi 1903/4 je Kranjska industrijska družba preselila valjarno za tržno železo in srednjo valjničo v Save na Javornik. Tja so odšli tudi delavci-valjanci, ki jim je pa po preselitvi teh obratov na Javornik podjetje znižalo mezde po stari navadi, da bi tako krilo stroške za preselitve. Premeščeni delavci so se pritožili pri obratovodstvu, a jih je inž. Ratski odpravil z besedami: »Več delajte, pa hoste več služiti!« Marca so res povisali proizvodnjo, mezde pa so ostale iste. Zato so se valjanci pritožili pri tehničnem direktorju Trappnu. V drugi polovici aprila so se valjanci z njim in z inž. Ratskim zopet pogajali o tem, a brez uspeha. Podjetje je namerno zavlačevalo pogajanja. Ko so se tiste dni zopet pogajali o akordnih postavkah na Javorniku, se je vmešal neki delavec in hotel povedati svoje mnenje, a ga je Ratski nagloma in je razburilo valjance, saj so spoznali, da so tak pogajanja brez smisla, in pričeli so stavkati.

Stavka je sbrno razburila generalnega direktorja Luckmanna, ki je dal takoj brzojaviti na okrajno glavarstvo

PRVA VELIKA MANIFESTACIJA DELAVSKE SOLIDARNOSTI NA JESENICAH

Luckmannove besede niso razkačile samo valjancev, ampak vseh 1600 delavcev, kolikor jih je bilo takrat zaposlenih v tovarnah Kranjske industrijske družbe na Jesenicah in Javorniku. Osemdesetletni upokojenec Rožič z Jesenic mi je pripovedoval, kako je potekal strejk v jesijskih obratih. Najprej so se valjancem priključili želežjarji in žitarji, nato pa so delo ustavili tudi martinarji, žična valjarna in drugi obrati. Kmalu po ustavitvi obratov so pričeli ob tovarni patrolirati žandarji. Bilo je okrog polnočnega, ko so žene nosile kosilo v tovarno tako kakor vsak dan. Delavci so takrat namreč delali po dvanajst ur dnevno in so použili borno kosilo, ki so ga jim prinášale žene, kar ob strojih na delovnem mestu. Tudi dan pa jih žandarji niso pustili naprej in so jih ustavili pri kantini (priljučna stavba nasproti današnjim plačev). To je žene razburilo. Jezne so bile zlasti na žandarja, ki je na ženske proteste odgovarjal: »Nehajo naj strajkati, pa bodo jedli.« dokler ga ni neka ženska obšla z juho: »Na, pa ti žrl, če moj ne smeš. To je žandarje zmedlo in žene so vdrle v tovarno. Bile so celo bojevitejše od mož. Zabičevale so jim, da ne smejo popustiti.

DIREKCIJA SNUBI AVSTRIJSKE VALJAVCE

Delničarji Kranjske industrijske družbe se niso menili za zahteve valjancev, ampak so nameravali stavko zlomiti. Oprjeli so se zato Luckmannove zamisli in zaprosili avstrijske in gornještajerske železarne, da bi jim posodile za nekaj mesecev potrebno številno valjance. Pisma so romala v Donavate, Leoben, Vordenberg, v Unzmarkt, v Judenburg in druga železarska mesta. Toda odgovori so prihajali negativni. Nobena železarna ni hotela dati svojih valjancev.

Toda delničarji Kranjske industrijske družbe še vedno niso popustili in ugodili zahtevam delavstva, zaposlenega

v svojih tovarnah. S svojimi agenti so začeli snubiti posamezne valjance, da bi se preselili na Jesenice, kjer bi dobili takoj zaposlitev. Toda tudi to se Kranjski in industrijski družbi ni obneslo. V tovarnah, kjer so snubili, so bile že močne, razredno zavedne delavske organizacije in delničarji KID so dosegli prav nasprotno, kar so nameravali.

ODGOVOR SNUBLJENIH VALJAVCEV

»Presneto slabo morate plačevati, če so se že Kranjci spuntali.« je bil prvi odgovor avstrijskih in gornještajerskih valjancev na snubljenje tistih, ki jih je poslala Kranjska industrijska družba. Ostalo pa ni samo pri tem odgovoru. Kakor se spominja osemdesetletnik Rožič, so stavkajoči pričeli prejemati podpore. Delavske strokovne organizacije so po nekaterih avstrijskih železarnah pričele zbirati prispevke za stavkajoče na Jesenicah in Javorniku in jim tako pomagale, da so vzdržali do konca. V šestih tednih je moralo podjetje popustiti in pristati na povišanje akordnih zaslužkov.

VPLIV STAVKE NA DELAVSKO GIBANJE NA JESENICAH

Opisana stavka je za delavsko gibanje na Jesenicah rodila dobre sadove. Delavstvo je ob preči omenjeni podpori in smisel strokovnih organizacij. Prav v tej stavki se je delavstvo otrelo prejšnjemu mrtilu in se pričelo organizirati. Kršćanska strokovna zveza je obstajala. Kljub temu, da jo je podjetje hotelo izkoristiti zase, se mu to ni nikoli v celoti posrečilo. Pridobilo je le vodstvo organizacije, pa še to se je moralo v tem štejkaju podrediti zahtevam članstva, ki je stavko začelo. Socialisti, ki jim leta 1906 ni uspelo, da bi organizirali na Jesenicah svojo podružnico, so doslej delovali v okviru Delavskega izobraževalnega društva, ki je bilo ustanovljeno leta 1899. Pri delovanju pa ga je ovirala oblast in je moralo delovati po zasebnih hišah. Kljub temu pa je opravljal svojo kulturno-politično nalogo z raznimi predavanji. Že takrat so hodili na Jesenice predavati vidni socialisti iz Ljubljane in Trsta. Tudi vedno več izvodov delavskega časopisa je pričelo prihajati na Jesenice in uspeh vse te politične dejavnosti je bil, da je socialistom vendarle uspelo na Jesenicah ustanoviti svojo strokovno kovinarsko organizacijo, iz katere so zlasti poznejši delavski voditelji Weiss, Košir, Ravnik in drugi.

Obdobje od leta 1904 do leta 1919 v zgodovini delavskega gibanja na Jesenicah temelji prav na tem prvem enotnem nastopu jesijskega delavstva. Res je, da si je podjetje po tej stavki še bolj prizadevalo, da bi razcepilo delavstvo in ga odvrgnilo od socialistov. Toda zraslo je revolucionarno jedro kot rezultat prve generalne stavke jesijskega proletariata in to jedro je pripravilo pot za obdobje od 1919 naprej. MK

Elio Vittorini

LUKRECIJA

»Kaj je?« je vprašal Josip in Marija. »Te je mar vznemirilo izkrcanje?«

»Kako? Kako?« je zavpil Pipino. »Izkrcanje pri Anziu?« Nisem vznemirjen.

Človeček je govoril v telefon. Ko je vstopil Josip-in-Marija, je pokimal z glavo in njegova sušična lica so se bolj pordečila, malo se je zresnil in zdelo se je, kot da se je njegov obraz od nečesa oddaljil.

»Pazi, Nemci zahtevajo poravnavo računov do osemnajstih,« je rekel Josip-in-Marija.

»Kaj? Kaj?« je vzkliknil Pipino.

»Nisi vznemirjen?« je dejal Josip-in-Marija.

»Nisem vznemirjen,« je zavpil Pipino.

»Neporavnanih jim je ostalo devet ljudi,« je rekel Josip-in-Marija. »Dva sta še od zadnjic in sedem od sinoči.«

»Pa kaj zahteva?« je zaklical Pipino. »Ali zahteva, naj jaz pričnem soditi?« je vzkliknil.

»Zahteva samo poravnavo računov,« je rekel Josip-in-Marija.

Človeček je stekel k hišnemu telefonu in pustil slušalko zunanjeje telefona na mizi.

»Pa naj dela, kar hoče,« je zavpil Pipino.

»Naj si kar sami postrežejo. Mar si ne morejo sami postreči?«

Dvignil se je, tulil in tulil je telefon na mizi.

»Devetdeset oseb hočejo ustreliti?« je tulil Pipino.

»Naj grejo na cesto in naj si jih tam vzamejo. Mar si jih ne bi mogli vzeti na cesti? Jaz ne odgovarjam za ljudi na cesti. Naj si jih vzajemo na cesti.«

Josip-in-Marija je pokazal na telefon, ki je tulil na mizi: »Toda, kaj govori ta vrage?«

Pipino je obmolnil, človeček je tiho govoril na drugem telefonu, prefekt in kvestor sta poskušala prisluhniiti, kaj govori raztrgani vrage na drugem koncu žice.

»Nima več prostora, kamor bi razmestil pripornike,« je rekel Pipino.

Josip-in-Marija se je smehljaj. »Ali ga spustimo noter?«

Človeček je končal s hišnim telefonom in se vrnil k slušalki, ki je tulila. Videz je bil, da se mu mudi, toda moral je iti izza naslanjača ter se je zdelo, da bi ne mogel teči in se je samo pomikal, četudi je bil tenak, kot da ima treh debellega človeka.

»Sam ga bom poklical,« je dejal Pipino Josip-in-Marija. Šel je proti vratom medtem ko je človeček govoril v telefon: »Našli smo... Poklical bom čez pol ure.«

»Kako? Kako?« ga je vprašal Pipino. »Mar smo našli prostor, kamor jih bomo namestili?«

»Na nek način da,« je odgovoril človeček.

»V Psihiatrično bolnico.«

»V norišnico?«

LXXIV.

Toda vstopil je Clemm in Pipino se je dvignil, mu šel nasproti in ga s svojima obema rokama prijel za roko.

»Dragi. Dragi...«

»Ali bi prišli zvečer k meni?«

»Vendar veste, da imam dosti dela.«

»To bo majhna zabava med prijatelji.«

»Toda zvečer mi ni mogoče. Zelo žal mi je...«

»Nikoli vam ni mogoče.«

»Da, žal. Zmerom mi je žal.«

Prešla sta na važnejše stvari.

»Pravkar sem govoril z generalom Zimmermannom.«

»Imate sodišče? Če imate sodišče, potem ni česar ne rečem.«

»Ne gre zdaj za sodišče. Gre za to, da se pravici zadosti do osemnajstih.«

»Toda čemu takšna naglica? Mi smo imeli mnogo več mrtvih kot vi. Pa se nam vendar

* L. 1944 so se Angloamerikanci izkrcali pri Anziu.

tako ne mudi. Mar se nam mudi? Ne mudi se nam. Pravici se ne sme muditi.«

Pipino se je obrnil k svojemu šefu kabineta.

»Kaj pravite vi na to? Mar ni res, da se pravici ne sme preveč muditi?«

»Ni v tem vprašanje,« je rekel človeček.

»V čem pa je po vašem vprašanje?« je rekel Josip-in-Marija.

»Prosim,« je dejal Clemm. »Tu ne gre za vprašanje.«

Petnajst minut je manjkalo do štirih. Snel je uro z roke in jo položil na mizo poleg rokavic. »Ob šestnajstih in trideset minut,« je rekel, »moram biti v San Vittoru.«

Josip-in-Marija je pomignil človečku. »Ali vidiš zdaj, kaj je vprašanje?« In pogledal je Pipina. »Pravica ima tudi pravico, da se ji mudi.«

Pipino pa je vendar uspelo povedati to, kar ni hotel. Hotel ni namreč prevzeti odgovornosti, da bi predal ljudi za ustrelitev. To odgovornost bi moglo prevzeti sodišče. Ali je on sodišče? On ni sodišče.

Rekel je Josip-in-Marija: »In še zanikaš, da nisi vznemirjen?«

»Jaz ničesar ne zanikam,« je zavpil Pipino.

»Jaz nisem vznemirjen.«

Ob štirih in pet minut ni več vedel, kaj bi naj še rekel, pa se je zato besno obrnil k svojemu človečku.

»Zakaj,« je kričal, »zakaj tudi vi ne poveste še kaj?«

Josip-in-Marija ga je pomiril rekoč, da ni potrebno izročiti važnih pripornikov.

»Kako? Kako?« je vzkliknil Pipino.

»Ne zahtevajo osebnosti,« je dejal Josip-in-Marija. »Zahtevajo samo določeno število glav. Ničesar drugega.«

»Ali jim potem lahko damo samo delavce?«

»Jasno, razumljivo. Lahko jim damo samo delavce.«

Misel, da lahko da za ustrelitev samo delavce se je zdelo Pipinu tolažilna, skoraj osvobodilna. Tudi njegovemu človečku se je zdelo misel vredna spoštovanja. Kakor nekakšno manjše zlo. Pazljivo je vseknil svoj dolgi nos.

Josip-in-Marija se je zasmejal. Dosegli so sporazum.

LXXV.

»Polovico jih bomo vzeli,« je dejal kapitan Clemm, »od stavkujočih, polovico pa od političnih.«

»Storita vi in kvestor,« je rekel Pipino.

»Storita vidva. Vidva storita to.« Dodal je: »Samo ne dotaknita se mi intelektualcev.«

»Pipino ima intelektualno bolezen,« je dejal Josip-in-Marija.

»Mislim na pripadnike svobodnih poklicev.«

»Pipina se loteva slabost, če gre za pripadnike svobodnih poklicev.«

»Vsaka slabost je opravičljiva,« je rekel Clemm.

»Ni to,« je dejal Pipino, »temveč, kadar se dotaknemo kakega bolj znanega, potem z bogom. Vsi govorijo o tem.«

»Pipino se vedno boji, da bi se ne govorilo.«

»Ne pravim, da se bojim. Samo pravim, da ne maram nekoristnega govoricenja. Naj se z ljudmi svobodnih poklicev ukvarjajo sodišča.«

Ura je bila štiri in petnajst minut. Clemm je narekoval človeku potrdilo o prevzemu talcev. Narekoval je tudi število. Sto deset, je dejal.

»Sto deset?« je rekel človek. Ni zapisal. »Zakaj sto deset?«

»To pomeni,« je dejal Josip-in-Marija, »da je talcev za enajst Nemcev.«

»Nemcev je devet,« je rekel človeček.

Celo se mu je orosilo. Pipino pa je v naslanjaču spet objel glavo z rokami. »Ouh!« je dejal in zazehal.

»In dva psa,« je rekel Clemm. »Eden včeraj zvečer, najboljši pes Gestapa. Eden pa danes jutraj, moja psica Greta.«

»Toda človek, ki je ubil psa danes jutraj je rekel Josip-in-Marija je vendar prijet. Mar ni prijet?«

»Kmalu ga bom videl,« je odgovoril Clemm.

»Kakšen človek pa je to?« je vprašal Pipino.

»Nima svobodnega poklica,« je dejal Josip-in-Marija.

Človeku se je celo nos orosil.

»Kaj pa je? Ali si ga videl?«

»Ah! Neki potujoči trgovec?«

»Trgovec?«

Tuzla in sol

Zgodovinarji trde, da je ime »Bosna« ilirskega porekla. V ilirskem jeziku, ki je že zdavnaj izginil, a ostanki so se ohranili še v albanskem jeziku, je beseda »bos« pomenila posodico, v kateri so shranjevali sol. Kot je znano, imamo v Bosni veliko solnih plasti in se je v času srednjega veka imenovala v Bosni pokrajina »solice«. Današnja Tuzla pa je dobila ime po turški besedi »tuz«, kar pomeni sol.

NEKAJ DROBNIH

V stari Sparti so morali ne-oženjeni moški enkrat letno ple-sati na glavnem trgu in zasme-hovati — sami sebe.

Eden najstrašnejših in največjih potresov je bil 1556. leta na Kitajskem v pokrajini Shan Si. Zahteval je 830.000 človeških žrtev.

Na Kitajskem so lok in puščice uporabljali kot vojno orožje vse do 1911. leta.

Pionirka rešila pilota

Nekega dne se je blizu Splita zrušilo zavezniško letalo. Pilot je odskočil s padalom.

Ko so Nemci opazili, da se pilot spušta, so brž pohiteli proti mestu, kjer bi moral pristati.

Blizu kraja, kjer je pilot pristal, je pasla pionirka iz Vranice koze. Takoj je prihitela k letalcu in ga popeljala na skrito mesto med dva zidova ter ga pokrila z zelenjem.

Ko so prišli Nemci, so našli le razbitine letala. O letalcu ni bilo sledu. Nemci so bili besni. Vprašali so pastirico, ki jih je speljala na napačno pot. Brž ko so odšli, je stekla v sosednjo vas in poiskala odbornika narodnoosvobodilnega odbora. Nekaj časa kasneje so prepeljali ponesrečenega pilota na osvobodeno ozemlje. Rešila ga je osemletna pionirka iz Vranice.

»Potujoči krošnjar.«

Človeček si je z robcem obrisal pot s čela.

»To je vendar izven vaših pravil,« je dodal.

»Toda,« je dejal Josip-in-Marija. Človeček se je obrnil k njemu.

»Toda, kaj?«

Pet minut sta se pripravila, človeček in Josip-in-Marija in bila vse glasnejša.

»Toda dragi,« je dejal Josip-in-Marija. »Toda če nimate kam spraviti zapornikov!«

Vmešal se je Pipino. »Nehajte. Vsak naj polovico popusti. Zmenimo se za vsega skupaj sto in ne govorimo več.« Obrnil se je k Clemmu.

»Ali je v redu kot pravim?«

Clemm se je nasmehnil. Sporazumeli so se. Z drobnimi koraki, suhljat in majčken, pa vendar kot da nosi neviden trebuh debelega človeka, je človeček odšel iz sobe. Josip-in-Marija je dokončal s pisanjem potrdila za prevzem sto talcev po Clemmovem nareku.

»Ouh!« je zdehnil Pipino.

Še enkrat je zazehal. Še enkrat je z rokami objel glavo. Zdelo se je, da dremlje. Clemm si je ponovno pripel uro na roko.

»Zamudil sem,« je dejal.

Ko je odprl vrata svojega avtomobila, je iskal pse.

»In psi?« je zavpil. »Und die Hunde?«

Opomnil so ga, da je naročil vzeti pse iz voza in jih pustiti v hotelu.

Ukazal je, naj ponovno peljejo v hotel.

Rasch! Und dann schnell nach San Vitto-re!***

* In psi? ** Hitro! Potem pa hitro proti San Vitore!

Kdo je odkril Ameriko?

Na zahodni strani obale Islanda stoji velik spomenik nekega človeka. To je Leif Ericson, vikinški mornar. Domačini trde, da je ta človek odkril Ameriko.

Znanstveniki še danes ne vedo, kdo je odkril Ameriko. Kolumb ali Ericson? Nekateri so za prvega, drugi za drugega.

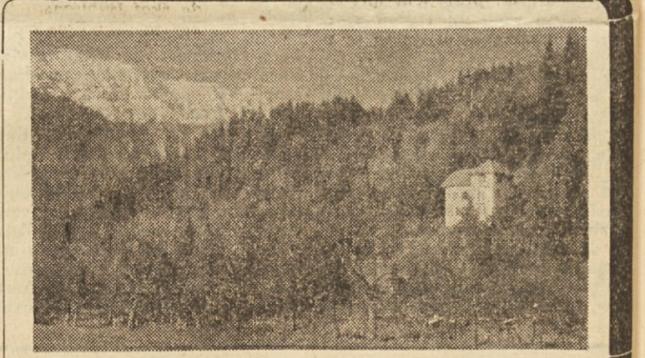
Ericson je prišel po mnenju znanstvenikov na obalo Amerike leta 1000 in jo imenoval »Winland«, zemljo vina, ker je našel mnogo vinskih trt. Zgodovinarji se niso mogli sporazumeti, kateri del Severne Amerike bi morala biti ta zemlja vina. Nekateri menijo, da je to Labrador, drugi Nova Funlandija.

Izgleda, da je bila usoda obeh raziskovalcev enaka. Namreč nihče od obeh ni iskal Ameriko, pač pa najkrajšo pot v Indijo.

Kdo ve, ali bomo sploh kdaj izvedeli, kdo je prvi stopil na ameriška tla.

Sele 1688. leta je Francoz Louis Lucas de Nehon iznašel način vlivljanja steklenih plošč in tako omogočil proizvodnjo zrcal.

Pravijo, da je španski književnik Lope de Vega napisal 1800 komedij. Danes poznamo le 470 njegovih komedij.

V bližini Begunj na Gorenjskem in znanega počitniškega doma »Tone Čufar« v Dvorski vasi, ki ga je prevzelo zdravstvo za rekonvalescente socialnega zavarovanja, je

naprodaj vila za 3,000.000 din

Vila je ob robu gozda s krasnim razgledom proti Bledu in okolici. Je primerna za počitniški dom kakega podjetja ali ustanove. Ponudbe pošljite na Republiški svet ZSS, Ljubljana, Miklošičeva 22.

POKLON

ERSKINE CALDWELL

VZHAJAJOČEMU SONCU

Pisatelj Erskine Caldwell se še najbrž spominjate. Leta 1953 smo objavljali njegov roman »Tobačna pot«. Tokrat pa objavljamo njegovo zgodbo »Poklon vzhajajočemu soncu«. Najemniki, ki nastopajo v zgodbi, obdelujejo bombažna polja in dobivajo vsak del pridelka. Ta način je v navadi v južnih državah ZDA, kjer je črnsko prebivalstvo.

I.

Lonnie je vzdrgetal. Spustil je roko s svoje koničaste brade, ko se je spomnil, kaj je dejal Clem. Zdaj je začutil, kot da dela zločin, ker stoji v prisotnosti Archa Gunnarda in mu kaže obraz.

On in Clem sta šla danes popoldne skupaj po cesti proti črpalni postaji in povedal je Clemu, kako zelo potrebuje obrok živeža. Clem se je ustavil, brnil kamen s ceste in rekel, da bo dobil tisti, ki bo dovolj dolgo delal za Archa Gunnarda, tako oster obraz, da si bo z njim lahko narezal deske za lastno krsto.

Ko se je Lonnie obrnil in sedel na prazen zaboj poleg črpalke za gazolin, si ni mogel kaj, da bi ne želel biti tako brez strahu pred Arhom Gunnardom kot Clem. Čeprav je bil Clem črnc, se ni nikdar obotavljal prositi za obrok, kadar je potreboval hrane. Kadar ni dobil dovolj zase in za družino, je šel naravnost k Archu in mu to povedal. Arch je to sicer prenašal, a prisegel je, da bo Clema ob prvi priliki pogнал iz dežele.

Lonnie je vedel, ne da bi se obrnil, da Clem stoji na vogalu postaje z dvema ali tremi drugimi črnci in ga gleda, toda iz neznanega vzroka mu ni mogel pogledati v obraz.

Arch Gunnard je sedel na soncu in na konici škornja brusil žepni nož. Enkrat ali dvakrat je pogledal Lonnijevo lovsko psico, Nancy, ki je ležala sredi ceste in čakala Lonnija da bi šla domov.

»Tvoj pes, Lonnie?«

Lonnie je v strahu poskočil in skril z roko suhi obraz, ki bi Archa obtožil, da svoje delavce strada.

Arch je počil s prsti in psica se je, mahajoč z repom, dvignila. Čakala je, da jo pokliče.

»Mr. Arch, jaz —«

Arch je poklical žival. Pričela se je plaziti po trebuhu proti njima in je vsakokrat, ko je Arch počil s prsti, hitreje pomahala z repom. Ko je bila še nekaj čevljev proč, se je prevrnila na hrbet in ležala na zemlji z vsemi štirimi v zraku.

Dudley Smith in Jim Weaver, ki sta postopala okrog skladišča, sta se zasmejala. Prej sta slonela ob zidu poslopja, zdaj pa sta se vzravnala, da bi videla, kaj bo Arch naredil.

Arch je pljunil nekoliko več tobakove sline na konico škornja in hitreje brusil nož.

»Kakšne vrste lovski pes pa je vendar to, Lonnie?« je rekel Arch. »Zdi se mi, da je menda gonjač.«

Lonnie je čutil, da pogled Clema Henryja vrta v njegov tilnik. Radoveden je bil, kaj bi napravil Clem, če bi Arch takole pokal s prsti njegovemu psu in ga klical k sebi.

»Rep ima še enkrat predolg za jazbečarja ali ptičarja, ali ne, Arch?« je dejal nekdo za Lonnijevem hrbtom in se glasno zasmejal.

Nato so se vsi smejali, tudi Arch. Gledali so Lonnija in čakali, kaj bo odgovoril Archu.

»Ali je gonjač, Lonnie?« je vprašal Arch in spet pokal s prsti.

»Mr. Arch, jaz —«

»Kaj te bo sram, Lonnie, če ne kaže, da bo ptičar ali jazbečar. Vsakdo rabi pri hiši psa, ki mu zna ujeti prašiča ali zajca, kadar ga potrebuje. Lovski pes je spoštovanja vredna žival. Spomnim se, da sem bil precej ponosen, ko sem ga imel.«

Vsi so se zasmejali.

Arch Gunnard se je pripravljaj, da bi zagrabil Nancy za rep. Lonnie se je vzravnal in sukala glavo, dokler ni uziel Clema Henryja na drugem vogalu postaje. Clem je strmel vanj z nedvoumnim pogledom, z istim izrazom v očeh, kot ga je imel takrat, ko je dejal, da nihče od Gunnardovih delavcev ni dolžan prenašati stradanja. Lonnie je pogledal v tla. Ni si mogel predstavljati, kako more kak črnc biti pogumnejši od njega samega. Bili so trenutki, ko bi dal vse, kar je imel, samo da bi se znašel v Clemovi koči.

»Težava je s tem tvojim psom, Lonnie, ker je preveč okoren.

Ali se ti ne zdi, da bi mu bilo pametno malo olajšati breme, če postavimo, da je gonjač?«

Lonnie se je zdaj spomnil, kaj bi naredil Clem Henry (kot je rekel), če bi Arch Gunnard kdaj poskusil odrezati rep njegovega psa. A Lonnie in Clem in vsi ostali so vedeli, da bi to bila za Archa priložnost, ki jo je čakal. Vse, kar je Arch iskal, kot je rekel, je bilo to, da bi se Clem samo malo prestopil ali mu odgovoril nazaj z eno samo besedico, in zgodilo bi se vse ostalo. Vsakdo je vedel, kaj je Arch s tem mislil, posebno če se Clem ne bi obrnil in zbežal. Vedeli pa so, da Clem v petnajstih letih, ki jih je preživel v deželi, še pred nikomer ni zbežal.

Arch se je sklonil in zgrabil Nancy za rep, medtem ko se je Lonnie čudil Clemu. Nancy se je obnašala, kot da se Arch igra z njo. Sukala je glavo, dokler ni dosegla njegove roke in jo je pričela lizati. Počil jo je s konico noža po smrčku.

»Rad se igra, Lonnie,« je spet spregovoril Arch in prijel rep bolj na kratko, »toda rep ima še enkrat predolg za psa take velikosti, posebno če hoče biti gonjač.«

Lonnie je težko požrl.

»Mr. Arch, zelo dobro sledi zajce. Jaz —«

»Neumnost, Lonnie,« je odvrnil Arch in brusil nož na pasjem repu, »še nikdar v življenju nisem videl psa, ki bi rabil tako dolg rep za lov na zajce. Pol predolg je za čisto navadnega, vsakdanjega gonjača.«

Lonnie je z upanjem pogledal Dudleya Smitha in ostale. Nihče mu ni pomagal. Bilo je nesmiselno poskusiti, da bi ustavil Archa, kajti ta ni popustil pred nobeno stvarjo, če si je kaj vtepel v glavo. Lonnie je vedel, da bi ga Arch do večera pogнал s farme, če bi se jezil in upiral. Clem Henry bi mu edini mogel pomagati, toda Clem...

Belci in črnci so na obeh oglih skladišča čakali, da bi videli, kaj bo Lonnie naredil. Vsi so upali, da se bo postavil za svojega psa. Če bi si sploh kdo drznil prepričati Archu, da bi ne odrezal psu repa, bi se ta navada morda nehala. Jasno pa je bilo, da si Lonnie, ki je bil Archev najemnik, ne upa spregovoriti. Clem Henry bi si; Clem je bil edini, ki bi poskusil ustaviti Archa, celo če bi to bilo nevarno. In vsi so vedeli, da bi Arch vztrajno zahteval, da je treba Clema izgnati ali ga pa prerešetati s svinčeno.

»Mislim, da ti je prav, ali ne, Lonnie?« je vprašal Arch. »Zdi se mi, da nimaš nič proti.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

„Ko študent na rajžo gre...“

Vsekakor malo čuden naslov, boste rekli, posebno ker se z njim ne začneja potopis ali kaj podobnega, kot bi dal slutiti. Mistim pa povedati nekaj ravno nasprotnega in upam, da se mi bo posrečilo razložiti ga obenem z mistimi, ki so mi ga narekemale ob prebiranju štirih drobni, na ciklostil razmnoženih lankoletnih števil Gledališkega lista SKUD »Oton Zupančič« in študentskega kluba iz Ziri v Poljanški dolini. Gledališki list je sicer važna in pomembna stvar in tiskajo ga vsa poklicna, mnoga polpoklicna in tudi nekatera amaterska gledališča pri nas, da približajo avtorja, njegovo delo in igralce publiki. Tudi žirovski, ki ga izdaja njihov študentski klub, ima to vzgojno in popularizacijsko vlogo in nalogo. A poleg tega še mnogo več. Kajti ni se omejil samo na ozek krog problemov okrog samega odra, temveč razširil je svoje delovanje in uveljaviljanje na področje vsega kulturnega življenja kraja. Na teh nekaj straneh, kot v težkih partizanskih časih razmnoženega lista, je vsekoli čutili utripanje življenja tudi izven gledališke dvorane, in to je tisto, kar bralca, tako tujca kot domačina, najbolj privlači. In o tem nekaj besed.

Na neki strani beremo, da je že »nad petdeset let stara tradicija neprekinjena in zavestne, k določenim ciljem usmerjene odrske dejavnosti v Žireh«. Sedaj jo nadaljuje SKUD »Oton Zupančič« in v njegovem okviru študentski klub. In v klubu združena študirajoča žirovska mladina, je izvedla svoj načrt, da bo izdajala list, »ki naj bi bil nekak spremljevalec domačih kulturno-prosvetnih prizadevanj«, ker »potreba po takem listu... je kar preočitna«. Tako je prišlo do izdajanja Gledališkega lista, ki so poslali v 200 do 300 izvodih, razen enkrat, ob vsaki premieri lanske sezone med ljudi.

Vendar na teh malo več kot petdesetih straneh ne srečamo samo članke o »veseli zgodbi iz težkih dni«, igri N. Krasna »Draga Ruth«, naši »najbolj ljudski igri »Miklovi Zali«, o D. Niccode-mijevem »Scampolus«, Maeterlinckovem »Stilmondskem županu« in o mladinski pravljici igri O. Wüchmerna »Pastirček Peter«, o petih dramskih delih, ki so se v pretekli sezoni zvrstila na žirovskih deskah, ampak naletimo na skoraj vseh straneh, v skoraj vsakem odstavku pa tudi v celih člankih na vsekoli živo zanimanje in vročo prizadetost žirovske mladine, ki jo je »speljala v svet vedoželjnosti«, kot pravimo, za žitje in bitje domačega kraja in njegove probleme. To globoko povezanost z rodnim krajem in željo, potrebo ter pripravljenost sodelovati z vsemi silami v boju za novo, socialistično podobo domačega kraja, ne občutimo le v prisrčno pisanih »Zapiskih s svinčnikom« režiserja »Drage Ruth« in v mnogih opombah ter manjših opazkah, temveč v največji meri v načelnih razmišljanjih in člankih o splošni kulturni in politični problematiki žirovskega življenja. Od teh je eden najtežjih, iz katerega nepoučen izve, sestanek »O nekaterih kulturnih vprašanjih naše doline«. Clankar ugotavlja kritično stanje kadrov (poleg prostora sedev) tako v odriki umetnosti, zlasti mladih, kot pomanjkanje strokovnih moči za vodenje pevskih zborov, orkestra, telesne vzgoje in knjižnice, ki je menda v zelo zavidanja nevrednem položaju. Potem ko podčrta razmišljanja, še bolj pa uresničitve vreden predlog, naj bi stipendijali talentirane domačine in tako najbolj uspešno in koristno rešili položaj, kritizira ljudi, ki podpirajo kulturno dejavnost samo takrat, kadar je usmerjena v vsakodnevno politično aktualnost.

In ko zaključujemo prvi letnik Gledališkega lista, ki je v praksi pravzaprav glasilo študentskega kluba, pišemo »da je list vendarle opravil svoje kulturno poslanstvo

med tistim krogom, ki mu kulturna dejavnost ni zgolj malomeščanska manira ali mešetarsko pridobitništvo, temveč zdravo hopenje po vse bolj kvalitetnem prikazovanju življenja, ki naj ima za posledico poštenejše in bolj človeške odnose med človekom in človekom, med posameznikom in družbo.« Tako je študentska mladina v Žireh uresničevala program, ki si ga je postavila ob ustanovitvi svojega kluba in ki ga ni »ustanovila za tegadelj, da bi se cehovosko zaprla sama vase«, temveč stopila »enotno v boj za gospodarsko, politično ter kulturno preobrazbo rodnega kraja«.

Da gornje besede niso samo fraza, ampak iskreno in pošteno povedano mnenje mladih izobražencev, ki globoko čutijo novo

življenjsko gibanje naše družbe v celoti in ne samo v ozkih mejah domačega kraja — saj je hinavsko ali pa navno koristljivo lokalpatriotstvo pojav, ki se mu žirovska mladina najbolj borbeno postavlja po robu tudi v svojem Gledališkem listu — dokazuje tudi energična borba študentskega kluba za in ob komunah. Kajti mladim žirovčanom-študentom, ki so v neposrednem stiku s splošno družbeno problematiko v celoti (ki jih ne zaslepljuje razna ozka lokalna gledanja in težnje, mnogokrat zelo egoistične in lažno socialistične ter vsej skupnosti škodljive, ki so marsikje prišle na dan ravno sedaj ob ustanavljanju komun), je razvoj domačega kraja nerazdružno povezan z napredkom vse naše družbene ureditve in mogoče edino v celoti

in ne na škodo te ali one enote. Vsekakor borbenost in iskrenost, ki odlikuje v klubu združene žirovske izobražence, jamči obenem z že doseženimi uspehi gledovanja vredno pot.

Sedaj je, upam, jasno zakaj stoji na vrhu začetek stare študentske vandrovske pesmi. Danes mlad človek, ki »odraža« z doma v šole ohrani tesno vez z domačim krajem, odnese v mesto živo vtisnjene probleme življenja doma in zanimanje zanje. Tu se sreča s podobnimi pa tudi enakimi, le morda v večjem obsegu, in tako se kristalizirajo mnenja, širijo obzorja in razčiščujejo pojmi. Kajti minili so časi, ko je študent utonil v tujem svetu in se odtujil rodnemu kraju; morda še od takrat tu pa tam ono napačno mnenje »oh, saj študent...« In da so minili, dokazuje tudi živahni in bojeviti list študentov iz Zirov, ki pa obenem potrjuje, da je potrebno še dosti dobre volje, tako pri mladi kot pri stari generaciji, dokazuje, če se izrazimo v slogu »stare višče«, s katero smo začeli, da študent, ko »na rajžo gre, pusti doma srce...«

Riko Debenjak: Jesen, 1954 (barvna litografija)

MIHA KLINAR

Rožni venec

(Zvebovemu očetu z Gorjuš)

Vemo, da niste nas bili veseli, saj dan za dnem kdo trkal je na vrata, poprosil kruha, vprašal po zabeli. A duša vaša je bila vsa zlata, zato ste nam odprli, Zvebrov ata, in nam bilo je, kot da smo doma, saj dali vsakemu ste kos srca, pomagali nam v naši huđi sili. Čeprav-kot veste-ni nam za boga, smo rožni venec z vami vsi molili.

Molili dele vse smo in za ranjke, za zdrave koze, ki je obolela, da vrag bi že uničil nemške tanke in z njimi izdajalska vsa krđela; za zdrave ovc, da ovi-črna, belaimeli bosta dosti mehke volne, da kašče bi bile ob letu polne, da kmalu bi svobodni že napili... Ker misel vaša vse krčvice kolne, smo rožni venec z vami vsi molili.

Nato smo z vami dolgo v noč bedeli, ko ob karbidki ste rezljali pipe in z nami po svobodni hrepeneli. Led risal rože je na majhne šipe, a Pepček stresal svoje je dovrtje, da bog ne bo zveličal vaše duše, da škof ljubljanski bo preklel Gorjuše, ker za »bandite« ste boga prosili, a belčkom privoščili črne ruše; tak rožni venec z vami vsi molili.

Kako nas je zgrabilo hrepenenje, da že za nami bi bilo trpljenje, da bi ljudje na svetu se vzljubili, da iz krvi pognalo bi življenje... Vse to ste vi v molitve svojo skrili.

(1944)

IZSELJENSKI KOLEDAR

Šestintrideset let (1915—1950) je širil med našimi izseljenci, predvsem v Ameriki in tudi drugod, napredno misel Ameriškega družinskega koledarja, ki je nastal po Družinskem koledarju, ki ga je za leto 1913 izdala Splošna delavska izobraževalna zveza »Vzajemnost« v Ljubljani. Kar pa po letu 1950 Ameriškega družinskega koledarja ni več ter je nastala v tem med našimi izseljenci vrzel (navsezani so bili samo na razne pratike in podobno), se je odločila Slovenska izseljenska matica, da bo izdajala koledar, ki naj postane izseljencem vsaj to, kar jim je bil nekaj Ameriški družinski koledar.

Zdaj je pred nami že drugi letnik tega koledarja, ki je koledar bolj po imenu in tradiciji, v resnici pa je zbornik gradiva, ki govori izseljencem o nas in o izseljencih v drugih državah, nam pa o izseljencih.

Koledar je vsebinsko izredno bogat in pester ter je lepo opremljen. V njem je največ prispevkov o slovenskih izseljencih v tujini. Tako imamo članke o Slovencih v Avstriji, na Madžarskem, v Italiji itd. Precej gradiva je iz Združenih držav; o 50-letnici Slovenske narodne podporne jednote; o Ameriško-jugoslovanskem cen-

tru v Euclidu; o socialističnem tdniku »Proletarcu«, ki je izhajal 46 let; o 20-letnici Progresivnih Slovenc; o življenju ameriškega farmarja; o Trauniku, mestu s slovenskim imenom v državi Michigan; o tem, kako so si slovenski izseljenci utirali pot v Ameriko ter o Slovencih v Sharonu in Farellu, v Morhamu in v Conemaugh-Franklinu. Razen tega je objavljen še članek o delu kanadskih Slovencev in članki o slovenskih izseljencih v Franciji (Giramount), na Holandskem in v Westfalski. Poseben članek opozarja na pomembnost Slovenske izseljenske matice. Tudi članek o srbskih izseljencih je v koledarju.

Objavljena je vrsta člankov o življenju v novi Jugoslaviji in o naših krajih, saj je to za izseljence stara domovina. Tu beremo članke in poročila o Jugoslaviji v svetu, o Cerkljanskem jezeru, o delavskem rodu, ki si sam gospodar, o avtocesti Ljubljana—Zagreb, o sportu v Jugoslaviji (tudi v angleškem prevodu), o partizanski bolnišnici v zavetju Krima, o domovih za stare ljudi, o Idriji, mestu živega srebra, o šoli za gluhe, o ljudskem igranju na slovenskem podeželju, o potovanju od Ribnice do Rakitnice, o slovenskem petju in o slovenskem izvozu. Objavljen je tudi zemljevid slovenskega narodnega ozemlja.

Med članki o zaslužnih Slovencih je objavljen sestavek o našem in ameriškem borcu za boljše bodočnost delovnih ljudi, Eibinu Kristanu, o Angelu Hrovatinu, slovenskem baritonistu iz Argentine in o slovenskem pisatelju in borcu za napredek Franu Levstiku.

Poezijo zastopajo Tone Selškar, Blaž Ostrovhar in Cene Vipotnik, v mladinskem delu pa Oton Zupančič, Dragotin Kette, Ivan Minatti, Igo Gruden.

Pripovedni prispevki so dela Prežihovega Voranca, Miška Kranjca, Angela Cerkevnik, Frana Milčinskega in Jožeta Kranjca.

Poleg tega imamo še posebne strani za mladi rod, ki jih je uredila Zima Vrščaj-Holy. Tu so zastopani naši najboljši mladinski pisatelji in pesniki.

Novost 170 slik — deloma reprodukcij umetnih naših slikarjev, delno fotografij naših in tujih krajev, ljudi in življenja — ponazoruje objavljeno gradivo.

Slovenski izseljenski koledar je uredil uredniški odbor koledarja z glavnim urednikom Toneom Selškarjem. Za naše izseljence je koledar dragocena knjiga, ki kaže njihov svet v okviru jugoslovanske skupnosti. Kdor koli med njimi se bo pogledil vanj, bo lahko videl, da ga domovina ne pozablja in da je klub izseljenstvu še vedno član našega ljudstva.

Jurčičev »Jurij Kozjak« v tujih jezikih

Do sedaj so Jurčičevo povest Jurij Kozjak prevedli v francosčino, angleščino, ruščino, nemščino, španščino, kitajščino, japonščino, litvanščino, holandščino, madžarsčino, turščino, arabščino, poljščino, češčino in enega izmed indijskih jezikov. Prav zadnji čas je izšel tudi v grškem in etiopskem jeziku. Letos izide v Franciji že četrta izdaja prevoda te Jurčičeve povesti.

Pomembno zgodovinsko delo

Beograjsko založniško podjetje »Rad« je izdalo knjigo Jovana Marjanovića »Nastanek in razvoj delavskega gibanja v jugoslovanskih deželah do prve svetovne vojne«.

Marjanović opisuje v tej knjigi razvoj jugoslovanskih delavskih in socialističnih strank ter gibanj do prve svetovne vojne, kritično ocenjuje njihove programe in stališča njihovih voditeljev do raznih političnih vprašanj, kakor na primer: odnos do vojne, do narodnostnega, kmečkega vprašanja, itd. Dostaj izdana dela o delavskem gibanju v tem obdobju so opisovala le posamezne dogodke iz jugoslovanskega delavskega gibanja pred prvo svetovno voj-

no, Marjanovića knjiga pa urejeno prikazuje pota vseh naših delavskih strank od njihovih prvih korakov pa do velike prelomske ob prve svetovni moriji. In v tem je njena vrednost.

Toda zdi se mi, da bi bila pomembnost tega dela še veliko večja, če bi avtor pri ocenjevanju zgodovine jugoslovanskega delavskega gibanja upošteval tudi mednarodne in notranje politične pogoje, v katerih se je to gibanje razvijalo in ki so odločilno vplivali na njegova pota in cilje. In zdi se mi tudi, da je avtor, ki je sicer zelo dobro obdelal delavsko gibanje v Srbiji, ker tega dobro pozna in je o njem imel veliko gradiva, posvetil premalo pozornosti delavskim strankam ter skupinam v drugih naših deželah. Bolje bi bilo, če bi taka dela pripravljali kolektiv, v katerem bi bili ljudje iz vseh naših republik. Prav gotovo bi široka redakcija lahko temeljiteje obdelala gradivo za tako pomembno knjigo. Kljub vsem tem obrobim pripombam pa je Marjanovića delo zelo važno in pomembno, saj so v njem, o danes, najbolj sistematično in temeljito opisane najvažnejše značilnosti, pota in cilji našega delavskega gibanja v obdobju do prve svetovne vojne.

Veliki načrti založbe „Rad“

Beograjska založba »Rad«, ki je lani izdala precej pomembnih del, namerava izdati v letošnjem letu veliko novih in potrebnih knjig. Biblioteka »Iz zgodovine našega delavskega gibanja« bo še nadalje objavljala gradivo iz zgodovine sindikalnega gibanja v naši domovini, obenem pa bo izdala naslednje knjige: Jovana Marjanovića »Odlomki iz zgodovine delavskega gibanja«, dr. Sergija Dimitrijevića »Socialna demokracija v stari Jugoslaviji«, dr. Dušana Kermaunerja »Stavke slovenskih rudarjev«, Nada Manojlović in Pajse Mandžića »Stavka hrustjanskih rudarjev«, Branka Djukića »Labinska republika«, Ediba Hasanagića »Okoli partijske in sindikalne družtve 1919. leta«, dr. Zivka Jovanovića »Govori in članki«, Nika Martinovića »Belvederski dogodki«, Miška Caldarević »Mila Sokolović o detevskem gibanju v Bosni in Hercegovini«, »Mračni svetovi« (po dnevniku Agate Oraški)

Branka Djukića in Arse Lazarevića itd.

Biblioteka »Iz zgodovine mednarodnega delavskega gibanja« bo še nadalje objavljala gradivo iz kongresov II. in III. Internacionala, iz zgodovine delavskega gibanja v drugih deželah, in življenjepise znanih delavskih voditeljev. Razen tega namerava izdati založba »Rad« še več knjig iz mednarodnega delavskega gibanja (»Zgodovina socializma v Franciji«, »Zgodovina delavskega gibanja v Latinski Ameriki« itd.). Tiskala bo tudi »Splošno zgodovino mednarodnega delavskega gibanja« v dveh knjigah, ki jo pišejo Ceda Djurdjević, Stavan Belić in Pera Damjanović.

V okviru biblioteke »Ekonomika FLR« bodo izšle naslednje knjige: »Ekonomski odnos naše dežele z inozemstvom«, »Jugoslovanski nacionalni dohodek in njegova delitev«, »Denarni in kreditni sistem v FLR«,

»Državne finance in buđet v FLR«, »Davčni sistem v Jugoslaviji«, »O socialističnem načrtovanju v našem gospodarstvu« in »Socialistična organizacija jugoslovanskega gospodarstva ter vloga države«.

Založba »Rad« pa bo izdala še nekaj ekonomsko-političnih publikacij (»Dve leti ruske revolucije«, »Kljudska pretresa sveta«, »Pod bičem kljudskastega križca«, »Srednji Vzhod«, »Kolhozni sistem v Sovjetski zvezi«, »Kaj pomeni pravica soodločanja v kapitalističnem gospodarstvu« itd.).

V letošnjem letu bo založba »Rad« ustanovila »Malo poljudno-znanstveno biblioteko«, ki bo na zelo poljuden način obravnavala razna znanstvena in druga vprašanja. Tudi beletristika je obširno zastopana v letošnjem načrtu založbe »Rad«. Poleg del sodobnih jugoslovanskih pisateljev in pesnikov namerava izdati dve zbirki po deset knjig jugoslovanskih klasikov (Sremac, Ljubisa, Kumičić, Kersnik itd.), pet znanih del iz slovanske književnosti (Tolstoj »Ana Karenjina«, Dostojevski »Mladenčić«, Majer »Sirena«, Zeromski »Brezdomci« in Konstantinov »Baja Ganje«).

Med deli iz svetovne književnosti pa so najvažnejša: »Obtožujem« (Zola), »Dežela pomladi« (Traven) itd. Razen zgoraj navedenih del bo založba »Rad« verjetno izdala še nekaj knjig, ki pa jih dostoj še ni mogla uristiti v svoj program.

Branko N. Djukić

Z načrtnim delom bo šlo bolje

Priprave za novo sezono so bile tudi za »Spoboda« v Ravnah na Koroškem, ki nosi ime našega velikega pripovednika Prežihona Voranca, velik dogodek. Velik

zlasti zato, ker so spoznali, da v bodoče brez načrtnega dela ne bo pravih uspehov.

Vse sekcije so sestavile načrt dela, nato pa so ga podrobno proučili na občnem zboru. Razen tega je Svet za prosveto in kulturo pri mestnem ljudskem odboru sklical predstavnike njihovega društva in zastopnike drugih množičnih organizacij, kjer so določili program državnih praznikov in spominskih dni. Tako bo »Spoboda« v Ravnah letos prirejala svoje prireditve po programu, ki ga je sprejelo vse članstvo.

Filmska koprodukcija z Burmo

Predstavnika beograjske filmskega podjetja LFUS, ki sta smejala v Burmi dokumentarne filme, sta pričela razgovore o koprodukcijem snemanju jugoslovansko-burmanskega filma. To naj bi bil umetniški film z burmansko temo. Igralske, tehnične in druge ekipe bi bile mešane. Režijo pa bi vodil Jugoslovanc ob sodelovanju burmanskih režiserjev.

Prizor iz filma: »Afera Maurizius«

Stefan Zweig: „MAGELLAN“

Morda je ta resno, a obenem tako priljubeno pisana knjiga ena najboljših žoljenjepisnih zgodb, kar smo jih dobili do sedaj o slovenskem prevodu. Zweig med slovenskimi bralci ni neznan ime, saj je pred pojno znani prevajalec Fran Albreht prevedel dva biografska romana istega pisca: »Mario Sturiz in »Fouchéja«, in se tako močno branimi knjigama, pridružuje sedaj tretja, ki jo je v prevodu Paola Flerića izdala Mladinska knjiga, in nosi preprost podnaslov »Mož in njegovo dejanje«. In o tem jedratem in preprostem stavku je podal pisec najpopolnejši in najlepši karakteristični svojega junaka. Kajti to je službi konkvistadorjev, Spancov, ki so jih ob koncu srednjega in v začetku novega beka zgodovinsko razvojni ozroki in po njej pobudili na ogromna raziskovanja in ostalimi opeka razlika, medtem ko so se drugi konkvistadorji lotili svojih podvigov iz želje za pridobitvenim bogastvom in jih kaže zgodovinsko premočkrat o nečloveški, kruti in krpačiji, stoji pred nami Magellan vsekoli pošten in človeški, ki ga je gnala na

pot predvsem drzna zamisel o objadranju sveta. Preizkusil jo je, tvegal in premagal; odkril je in ugotovil obliko našega planeta ter končno določil mero njegovega obsega.

Pisatelj nam po zgodovinskih virih prikazuje kraje in proči videne zemlje in njihove prebivalce, njih navade in posebnosti, kakor jih je takrat prokrat videlo oko evropejca (pri tem bralcu lepo pomagajo večji posnetki podob iz takratne zgodovine in zemljevidi popotovanja, ki ilustrirajo tekst), obenem pa Zweig z obojestrano, združeno z zgodovinsko objektivnostjo, oživi lik tega pogumnega moža, samotarskega in vase zaprtega, strogega, a pravičnega, junaka žilavo vztrajnega, predanega in prizidevanega, pogumnega popotnika, ki se z jasnim ciljem pada o nevarnosti in težav polno pot o neznanu in negotovu Nedvomno je ta življenjska zgodba »moža in njegovega dejanja«, ki je po izjavi pisca knjige »morda najlepše in najbolj odvisna v zgodovini slovenskega doživetja tako za bralca, ki išče hrane svojih bajni domišljiji, kot za onega, ki želi spoznati plemenitost in veličino mož, ki so postajali temelje napredku. V. T.

Za 300 din prejme vsak član Prešernove družbe pet knjig, žreb pa mu lahko določi še bogato darilo.

TOVARIŠI TITO V PRIJATELJSKI BURMI

SMO ENEGA SRCA

je dejal predsednik Burmanske Unije v zdravici na čast tovarišu Titu. — Nadvse prisrčen sprejem v Rangunu. — Poslanica Burmanske sindikalne zveze jugoslovanskim delavcem

Težko je z besedami povedati, kako prisrčen je bil sprejem našega predsednika Tita v prijateljski Burmi. Zlata dežela, kot Burmo imenujejo, je sprejela Tita s cvetjem, ljubeznijo in odprtimi srci, saj jo je obiskal človek, po katerem imenujejo svojega narodnega junaka tunga Sana — Tita Azije. Na obali v Rangunu se je zbralo vse, kar je moglo od doma, da pozdravi predsednika Jugoslavije, ki je Burmancem vzor svobode, napredka in socializma. Povsod na poti so stali slavoloci z dobrodošlicami v burmanski in srbohrvaščini. »Tito čambazal« (Zivel Tito) je odmevalo iz tisočih src.

Tovariša Tita so odklikovali z najvišjim burmanskim odklikovanjem »Aga Maha Tiri Tudama« in burmanski listi ga že imenujejo s tem imenom, kar po naše pomeni »Veliki«. S kolikšno prisrčnostjo je bil naš predsednik sprejet v Burmi in kako enotna so stališča obeh držav do mednarodnih vprašanj, naj pove le nekaj besed iz zdravice, ki jo je naslovil predsednik Burmanske Unije dr. Ba U na našega predsednika. Med drugim je dejal tudi tole:

»Predvsem bi rad povedal, da smo vsi zelo srečni in zadovoljni, ker nas je Vaša ekselencija lahko obiskala. Verjemi mi, da vam izražam toplo dobrodoščilo ne le v svojem imenu, temveč tudi v imenu ljudstva Burmanske Unije. Kot vsi veste, ima maršal Tito na mednarodnem prizorišču edinstveno in zelo pomembno mesto, tako edinstveno, da vsak, kdor koli je in kjer koli je, ve veliko o njem. Zato bi bilo odveč znova govoriti in razlagati kvalitete njegovega uma in srca.«

»Toda tisto, kar nas najbolj navdušuje, je njegova vloga pri zbiranju partizanov, organiziranju gibanja odpora in uspešnem premagovanju neverjetnih težav za osvoboditev svoje dežele izpod tiranije zavojevalcev. Se bolj pa nas navdušuje njegova sposobnost, da je lahko prešel od umetnosti vojskovanja na umetnost miru.«

»Tisto, kar nam je najbližje, je Vaša odločna borba za načelo, naj vsak narod

uživa polno pravico do življenja tako, kot se njemu zdi najbolje. To načelo je z zlatimi črkami zapisano v Ustanovni listini Združenih narodov. Če bi to načelo bolj spoštovali in manj kršili, bi bilo na svetu manj nezaznanih in manj napetosti. Vemo, da se Vaša ekselencija vztrajno bori za uresničenje spoštovanja tega načela in zagotavljam vam, da pri tem lahko računamo na naše sodelovanje in podporo.«

»Čeprav smo zemljepisno oddaljeni, so naša načela, naše težnje, upi in bojazni iste. Zato bi lahko rekli, da naša srca enako bijejo. Zaradi tega Vaš obisk

na tem koncu sveta ni samo zunanji in vidni znak našega prijateljstva do nas, temveč tudi dokaz enotnosti naših teženj in ciljev.«

Ob prihodu tovariša Tita v Burmo je poslala burmanska sindikalna zveza poslanico jugoslovanskim delavcem, v kateri v imenu burmanskega delovnega ljudstva bratsko pozdravljajo delovno ljudstvo Jugoslavije ob velikem dogodku, ki ga predstavlja obisk tovariša Tita v tej deželi.

»Ko izražamo svoje globoko prepričanje,« so zapisali v poslanico, »da se bodo poglobile prijateljske vezi med našima dvema bratskima ljudstvom, se burmanski tovariši zavezujemo, da bomo skupno delali za obrambo demokratičnih pravic delavskega razreda, sodelovali ter zmenjavali izkušnje v graditvi socialistične države ter da se bomo kar najbolj moško trudili za ohranitev miru v svetu.«

STAVKA ANGLEŠKIH ŽELEZNIČARJEV ODPOVEDANA

DELAVSKA ZMAGA

Vlada je ugodila zahtevam železničarjev. — Postelje v ministrstvih, podrobne priprave policije. — Kdo bo dal denar za višje plače?

Vsa Anglija je te dni žvela v strahu, kaj bo, če se bodo železnice 9. januarja res ustavile. Sindikat železničarjev je zahteval višje plače, sicer bodo železničarji devetega popolnoma zapustili svoja delovna mesta.

Vlada je skoraj neprekinjeno zasedala in minister za delo je vsak čas hodil poročati v predsedstvo vlade, kako potekajo pogajanja z železničarji. Notranje ministrstvo in Scotland Yard sta se sporazumela, da bodo policaji za časa stavke vzdrževali promet. Radijske postaje naj bi pozivale prebivalstvo, naj se samo pomaga vzdrževati transport. Nenadno so začeli v zgradbo parlamenta voziti postelje, da bi bili poslanci za časa stavke kar pri roki in da bi se lahko parlament vsak čas sestal. Postelje so vozili tudi v nekatere vladne ustanove.

Končno je bila objavljena vest: Dosežen je sporazum, stavke ne bo. Železničarji so zmagali in so ugodili njihovi

zahtevam. Sicer so bile njihove plače v primeri z drugimi zares nizke. Strojevodja je dobil na teden okoli šest funtov, medtem ko strojeviske zaslužijo po 10 do 12 funtov na teden.

Spor je za zdaj rešen. Vprašanje je, kje bo vlada vzela denar, da bo lahko železnice bolje plačevala. Tega še niso uredili in se kaj lahko zgodi, da bo prišla z izgovorom: ni denarja.

POZIV NEMŠKIH SOCIALDEMOKRATOV

OPOZORILLO

Spomenica zahodnonemške socialdemokratske stranke. — Proti temu, da se Nemčija razdeli in vsak njen del vključi v vojaški blok. — Poziv članicam Socialistične internacionale, naj se zavzamejo za razgovore štirih. — Napovedujejo vrsto zborovanj in demonstracij proti pariškemu sporazumu

Izvršni komite nemške socialdemokratske stranke je sredi novembra sprejel spomenico, v kateri opozarja nemški narod na posledice, če bi bili ratificirani pariški sporazumi. »Ves nemški narod mora spoznati neposredno nevarnost, ki mu preti, saj bi bili uničeni vsi pogoji za razgovore štirih velesil o miroljubni združitvi Nemčije.« so zapisali v svojo poslanico.

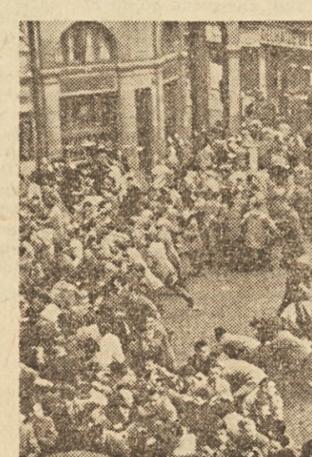
Daljšo pravijo: »Naj Vzhodu in na Zahodu je vedno izrazitejša težnja, da

Naša sindikalna delegacija bo odpotovala v Anglijo

Se ta mesec bo odpotovala delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije v Anglijo.

Delegacijo sestavljajo: predsednik RS Srbije Drago Stamenković, podpredsednik RS Hrvatske Josip Čazl, predsednik sindikata komunalnih delavcev Radko Kuruzović in predsednik sindikata grafičarjev Veljko Brkić.

V Angliji bodo proučevali zlasti higiensko tehnično zaščito, sistem strokovnega usposabljanja delavcev, upravljanje podružnice industrije, preskrobo mest in delo krajevnih organov oblasti.

V Belgiji so socialisti na oblasti, imajo pa velike težave s klerikalci. Ti so zadnje čase organizirali demonstracije, na katerih so zahtevali verski pouk v vseh šolah in priznanje verskih šol. — Prizor z demonstracij v Louvainu

DIPLOMATSKI ODNOSI

med FLR Jugoslavijo in LR Kitajsko

Desetega januarja sta vladi FLR Jugoslavije in Ljudske republike Kitajske objavili skupno sporočilo, da so vzpostavljene diplomatski odnosi med obema državama. Ob tej priliki sta si kitajski zunanji minister Ču En Laj in naš sekretar za zunanje zadeve Koča Popović izmenjala pismi.

Ču En Laj pravi v svojem pismu, da sta obe državi občutili potrebo, da se vzpostavijo in razvijejo prijateljski

odnosi med obema državama, da bi zagotovili mir in varnost v vsem svetu ter da kitajska vlada pozdravlja vzpostavljene diplomatske odnose z Jugoslavijo. »Ob tej priložnosti vas prosim,« je zapisal Ču En Laj, »da sprejmete izraze mojega zelo visokega spoštovanja do vas in želje za razvezt Federativne ljudske republike Jugoslavije.«

Koča Popović pa je v svoj odgovor zapisal, da je naša vlada prepričana, da je bila že prej, da bo navezava rednih diplomatskih stikov koristila ugodnemu razvoju mednarodnih stikov, kakor tudi splošni stvari mednarodnega sodelovanja.

Ideja delavskega upravljanja se širi

V zadnji številki Biltena Socialistične internacionale so objavili članek tovariša Edvarda Kardeja o delavskem upravljanju v Jugoslaviji. Članek je bil prvič pri nas objavljen v slavnostni številki »Radna« ob četrti obletnici delavskega upravljanja.

IZ ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE Protikomunistična gonja

Ameriško apelacijsko sodišče je odločilo po znanem Mc Carranovem zakonu, da se bo morala Komunistična partija ZDA registrirati kot stranka »pod rusko kontrolo«. Morala bo prijaviti svoje člane in poročati o svojih dohodkih in izdatkih. Pravijo, da se bo KP ZDA pritožila na vrhovno sodišče.

IZ EGIPTA

Novo obsodbe v Kairu

Egipčansko vojno sodišče je obsodilo na zaporne kazni 36 oseb, ki so jih obdolžili sovražne dejavnosti proti egipčanski državi. Sodišče je obenem ukazalo naj razpuste organizacijo »Demokratsko gibanje za nacionalno osvoboditev«. Med obsodjenimi je nekaj advokatov, inženirjev in študentov, ki so bili člani te organizacije.

IZ HO SI MINHOVEGA VIETNAMA UPRAVIČENA PRITOŽBA

Te dni je vlada Severnega Vietnamu zahtevala od angleške vlade, naj podpisnice ženevskega sporazuma proučijo njeno pritožbo čez Američane, ki ne spoštujejo določil tega sporazuma. Južni Vietnam so namreč vključili v pak za obrambo južne Azije (SEATO), česar po določilih ženevskega sporazuma ni smeli. Tudi so poslali tja svojega generala, ki uri južnovietnamsko vojsko. Angleška vlada pa pravi, da bi se morali pritožiti komisiji za kontrolo premirja v Indokini in da zategadelj ne odklanja zahteve Ho Si Minhove vlade. »Stara pesem! Američani lahko počno, kar se jim zljubi, ti se pa pritoži...«

VZNEMIRNENJE V SREDNJI AMERIKI

Na vrsti je Costa Rica

V Nicaragui se zbirajo uporniške čete bivšega predsednika Calderona Guardije. — Mobilizacija v Costa Rici. — Pred vojni spopadom?

Spet je vznemirjenje v Srednji Ameriki. V Panami so ubili predsednika republike Josea Antonia Rejmona in pravijo, da je prišel morilec iz tujine. Sedaj pa prihajajo vznemirjive vesti iz Costa Rike, kjer se boje napada iz Nicaragui.

V Costa Rici je te dni civilna garda, ki šteje 5000 mož, zadela letališča in vse strateško važne položaje v državi. Vlada in generalštab stalno zasedata, razpisali so tudi mobilizacijo prostovoljcev, ki naj bi branili deželo. Sodiijo, da se je zbralo v Nicaragui okoli 600 dobro oboroženih upornikov, pristašev

bivšega predsednika Rafaela Calderona Guardije, ki je zbežal sem po zmagi predsednika Figueresa.

Upornike sprejema predsednik Nicaragui Anastasi Somoza, tako da se je bati vojne med obema državama. Costa Rici se je pritožila Organizaciji ameriških držav, da Nicaragua ogroža varnost dežele in zahteva, naj ta organizacija pošlje posebno komisijo, ki naj bi proučila spore ter zagotovila mir.

Kako se bo vsa stvar končala, je še veliko vprašanje. Primer Guatemale ni vzbuja veliko upanja.

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Bošnjanič. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani: 601-905, 1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din. četrtletna 120 din. polletna 240 din. letoletna 480 din. posamezna številka 10 din.

Indokitajske žene pozdravljajo Ho Si Minha, ko je prispel v Hanoj

OKNO V SVET

ŠTUDENT NA POTOVANJU

VIDEL SEM NEMČIJO

Poleg množice »spominskih« in vojaških knjig preplavlja Nemčijo vsakovrstna šund literatura. To so brošure s fotografijami kakšne »angelsko-lepe ženske«. Vsaka zvrst literature ima tudi svojo barvo. Tako lahko kar po barvi izbereš zgodovinsko, ljubezensko, avanturistično, kaubojsko in ne vem še kakšno godljo. Zalostno je, da gre vsa ta poplava zelo dobro v denar. Nanjo se lahko kar naročiš, in sicer dobiš brošuro za polovico denar, ko jo prebereš, jo vrneš in dobiš drugo.

Poplavi tako literature je podobna poplava nemških filmov. Če jih lahko tako sploh imenujemo, filme namreč. To je nekaka zmes sentimentalnosti, ne-

umnosti, neokusnosti, stotin in stotin golih ženskih krakov in dekoltejev, starih vicev brez vsake logike. Ljudje ta »miš-maš« zaverovano gledajo in se nad vsem še zadovoljivo reže. Uboga slovenska koprodukcija s to »umetnostjo!«

V Zahodni Nemčiji ima poleg nacistov veliko besedo še cerkev, posebno katoliška. Kako velik vpliv ima, si lahko mislimo, saj je sin državnega kanclerja katoliški duhovnik. Njena dejavnost se razteza v vse veje družbenega življenja. Organizira pomoč siromam in brezposelnim, organizira mladino, jo vlačijo na letovanja itd. ter vse skupaj »varuje« pred brezbožstvom in komunizmom.

Moj sestanovec mi je ogorčeno pripovedoval, kako se je pred leti prepiral s svojimi tovariši, ki so bili člani nemške katoliške organizacije. Tam so jih namreč učili, da morajo kapitaliste spoštovati, ker jim dajejo delo in zaslužek in govorili so jim, da so to nekakšni njihovi krušni očetje! Seveda take organizacije »krušni očetje« vsestransko prepirajo. Veliko uspeha sicer nimajo, nekaj jih pa je. Človek kar ne more verjeti, da zmagata na volitvah v industrijskih krajih klerikalna CDU, v kmečkih pa socialni demokrati. Cerkev se seveda bori za ponovno nemško oboževanje, saj je vodilna stranka njena. Med delavstvom in sploh med preprostimi ljudmi pa ideja ponovne nemške oboževanja ni prav nič priljubljena. No, marsikdo ti bo naskrival, pospeplil na uho, da je bil denar za bliskovito nemško obnovo »gepumpt« iz Amerike, vendar so mnogi prepričani, in nekaj je tudi resnice na tem, da so Zahodni Nemčijo lahko zato tako hitro obnovili, ker nimajo vojaških izdatkov. Okupacijski stroški pa so neprimeroma manjši kot pa bodo proračuni za nemško vojsko. Vsa propaganda, da bo denar za nemško vojsko ostal doma in da ne bo več treba rediti nadležnih okupatorjev, ne zaleže dosti. V Nemčiji so še bolj živi spomini na vojne grozote, kot pa želja po revanši. Čeprav tudi te ne manjka. Težak položaj vojnih invalidov, vdov in sirot ne dajejo nemški mladini, ki bi morala služiti vojsko, dovolj vere v »patriotizem in vzvišeno bližnost do domovine«. Zato se tudi mladina najbolj aktivno bori proti tej armadi, ki bo kljub ne vem kakšni demokraciji v armadi pod komando starih nacističnih generalov. Na nedavnih demonstracijah so nosili delavci na hrbtnih napisih: »Mi si želimo lepih oblek, ne pa uniform.« Ali pa: »Jaz sem dober delavec, vendar nočem biti vojak in podobno. Da ne bi sprevod spominjal na marš, so se vsi peljali s kolesi. Nek delavec, ki je prebežal z Vzhoda, mi je dejal: »Mene že ne bodo dobili zraven, da bi se najprej boril za »domovino« nato pa še plačeval račune za tiste, ki bodo ostali v gospodje, pa naj vojno dobimo ali pa izgubimo.« Seveda niso vsi takega mnenja. Za vzpostavitev nemške vojske se zavzemajo skoraj vse meščanske stran-

ke. Proti so samo socialni demokratje, ki se bore za mirno združenje Nemčije. Ta pa bi bila z oboževitvijo onemogočena. Najbolj se za vojsko navdušujejo stari »kovači orožja« v Porurju, ki so vedno finansirali nemške osvajalske vojne in ob njih tudi krepko zaslužili. Tu je še cela armada bivših generalov in oficirjev, ki se na noben način ne morejo civilizirati in komaj čakajo, kdaj bodo lahko prišli za »delo«. V vojsko je navdušeno tudi nemško malo meščanstvo, ki se je vedno navduševalo nad pruskimi marši in velenemsko idejo. Seveda so vsi ti vtisi, ki sem jih nabral, le bežni. Saj sem imel premalo časa, da bi Nemčijo temeljiteje spoznal. Sicer pa tega tudi nisem nameraval.

Cas je hitro mineval in tudi želja, da bi čimprej prišel iz tega zakajenega in hruščevskega industrijskega kolosa, je pospešila moje priprave za odhod proti sončni in zeleni domovini. Spoznal sem, da kljub sorazmerno visoki življenjski ravni po svetu ni vse tako rožnato, lahko in poceni, kot si pri nas marsikdo misli. Veliko dela in premagovanj nas še čaka, preden bomo lahko prišli na socializem in si zgradili moderno industrijo, temelj blagostanja. V socialni zaščiti pa smo kljub vsem težavam daleč, daleč pred tujino.

Slovo z delavci je bilo prav prisrčno, kar smo seveda prav po »kranjško« tudi zalili.

Spet sem se znašel na cesti, domov sem jo rezal po drugi strani: Dortmund — Nürnberg — Passau itd. Kilometri so kar bežali mimo nas. Soferji so se mi smejali, ko sem jim na vprašanje, zakaj grem domov, če je pa tu boljše, odgovorili: »Pri nas je pa lepše in pravičnejše!« Prav takrat so namreč nemški in avstrijski časopisi pisali z naslavo o pobegu iz Avstrije, češ polječe, kako jim gre slabo v socializmu. Ničenoče povedati, da so ti pobegi posledica avanturizma mladih zanesenjakov, ki mislijo, da je boljše garati v tujini. Pri množičnih pobegih nemške mladine v francosko tujstvo legijo se pač časopisje obupano sprašuje, kaj jim v Nemčiji manjka...

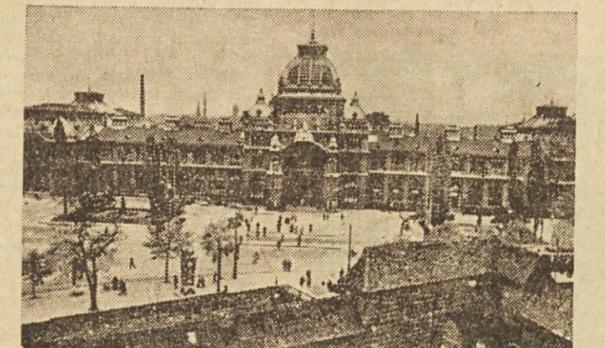

Prizor z velikih stavek bavarskih kovinarjev. Spopad s policijo na münchenskih ulicah

Videl sem enega izmed teh avanturistov ter govoril z njim v Linzu. V gostilni, kjer sem prenočeval, je bil mladenec, pred mikrofonom je stal postaven plesen z značilno frizuro in pel znano dalmatinsko pesem »Oj mili Marjane moj«. Takoj sem vedel, da je Jugoslovianec. Nagovoril sem ga, kaj dela tu. »Delam pri tesarjih, zvečer pa pojem in igram v gostilni. Ze pet let čakam na dovoljenje za potovanje v Ameriko, pa ga ni in ni. V Kanado nočem, ker bi moral iti na kmeto.« Ker mu je postalo vedno bolj nerodno, sem se poslovlil. Je še na dobrem, kajti večina takih mora iti delat na kmeto. Upreti se ne morejo, saj so brez zaščite.

Skoki Avstrijo sem potoval bolj počasi, ker je bilo zelo malo prometa. Sezone je bilo namreč že konec. Vendar sem se je bližal Mariboru. Od Gradca do meje sem se peljal z nekim dobrodušnim mesarjem, ki kar ni mogel nehati psovati in zmerjati Srbov in Bosancev. Izkazalo se je, da je moral med vojno velikokrat bežati pred njimi. Zavel sem mu obilo uspeha pri poslu s prašiči in se odpravil čez mejo. Z velikim olajšanjem sem stopil na domačo tla in si najprej poplaknil prah, na bran na dolih cestah. S težko pričakovano ljubljansko Moravo v ustih sem nadaljeval pot proti Mariboru.

Tam me je uniformiran glas: »Bež nazaj, ko sem napadel, prekačesto, dokončno prepričan, da sem res doma.«

Pogled na železniško postajo v Nurnbergu. Industrija je v mestu precej razvita. Zlasti je znana tovarna avtomobilov »Opel«